

PROGRAM LIFE

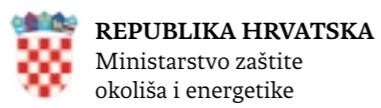
REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo zaštite
okoliša i energetike

Zahvaljujemo svim suradnicima na izradi informativne brošure o Programu LIFE.

Izrada publikacije financirana je sredstvima Europske unije kroz Program LIFE
 Projekt LIFE – Jačanje kapaciteta za Nacionalnu kontakt točku LIFE 14 CAP/HR/000014
 Sadržaj ove brošure ne odražava službene stavove Europske unije

 Proizvedeno na recikliranom papiru

Sadržaj

PROGRAM LIFE	4
SAVJETI ZA PRIJAVITELJE	6
LIFE PROJEKTI U HRVATSKOJ	8
LIFE MZOE NCP – Jačanje kapaciteta za nacionalnu kontakt točku (NCP) LIFE 14 CAP/HR/000014	9
LIFE.SUSA.FRUIT - Integrirana kontrola nametnika (IPM) uz nisku primjenu insekticida u održivoj i sigurnoj proizvodnji voća LIFE13/ENV/HR/000580	10
DRAVA LIFE – Integrirano upravljanje rijeckama LIFE14/NAT/HR/000115	13
LIFE OLD DRAVA – Prekogranična suradnja na revitalizaciji kompleksa riječnih staništa u području Natura 2000 LIFE13 NAT/HU/000388	16
LIFE FUTURE – Alat za procjenu utjecaja na okoliš u području poslova zelene nabave LIFE14 ENV/ES/000703	19
LIFE Clim'Foot - Upravljanje klimom: provedba javnih politika radi izračunavanja i smanjivanja ugljičnog otiska organizacija LIFE14 GIC/FR/000475	21
Primjeri uspješnih projekata	23
PROJEKTI IZ POTPROGRAMA OKOLIŠ	23
SEWeb – Scotland's environmental web LIFE10 ENV/UK/000182	24
BREAD4PLA - Demonstration-plant project to produce poly-lactic acid (pla) biopolymer from waste products of bakery industry LIFE10 ENV/ES/000479	28
Moor LIFE 2020 LIFE14 NAT/UK/000070	31
LIVE DRAVA - Riparian Ecosystem Restoration of the Lower Drava River in Slovenia LIFE11 NAT/SI/000882	35
Primjeri uspješnih projekata	39
PROJEKTI IZ POTPROGRAMA KLIMATSKE AKTIVNOSTI	39
LIFE FoResMit - Recovery of degraded coniferous Forests for environmental sustainability Restoration and climate change Mitigation LIFE14 CCM/IT/000905	40
LIFE+ ORGANIKO - Revamping organic farming and its products in the context of climate change mitigation strategies LIFE14 CCM/CY/000990	43
Više informacija o Programu LIFE	46

PROGRAM

LIFE

Program LIFE finansijski je instrument Evropske unije namijenjen finan- ciranju projektnih aktivnosti na području zaštite okoliša i klime kojim se želi osigurati razvoj i provedba inovativnih odgovora na izazove pove- zane s okolišem i klimatskim promjenama.

Programom LIFE Evropska unija želi doprinijeti zaštiti i poboljšanju kvalite- te okoliša i smanjiti utjecaj klimatskih promjena financiranjem inovativnih projekata koji će doprinijeti prelasku na niskougljično gospodarstvo koje učinkovito iskorištava resurse kao i financiranjem projekata zaustavljanja i smanjenja gubitka bioraznolikosti te borbe protiv narušavanja ekosustava.

Od 1992. sufinancirano više od

4.500 projekata   **3,46 milijardi €**

Potprogram Okoliš

2,59 milijardi €   **0,86 milijardi €**

LIFE projekt mogu prijaviti sve pravne osobe registrirane na području Evropske unije: javna tijela, privatne komercijalne organizacije i neprofitne organizacije.

Europska unija Programom LIFE sufinancira **pilot-projekte kao i demonstracijske, informacijske i projekte najbolje prakse u dvama potprogramima – Okoliš i Klimatske aktivnosti**.

Program LIFE odabrane projekte **sufinancira u iznosu najviše do 55 % prihvatljivih troškova**, osim projekata iz **Prirode i bioraznolikosti** koji se **sufinanciraju najviše do 60 %**, dok projekti usmjereni na konkretne aktivnosti očuvanja prioritetnih vrsta i tipova staništa propisanih EU Direktiva- ma o staništima i pticama mogu ostvariti **najviše do 75 % sufinanciranja**. Korisnici projekta moraju sudjelovati s vlastitim finansijskim sredstvima, a moguće je uključiti i tzv. sufinancijera koji ne sudjeluje u projektnim aktivnostima već doprinosi zatvaranju finansijske konstrukcije.

LIFE projekt mogu prijaviti **sve pravne osobe registrirane na području Evropske unije**: javna tijela, privatne komercijalne organizacije i neprofitne organizacije. Natječaj se otvara svake godine u travnju ili svibnju.

Programom LIFE upravlja Evropska komisija (Opća uprava za okoliš i Opća uprava za Klimatske aktivnosti). Komisija je delegirala provedbu brojnih komponenti Programa LIFE Izvršnoj agenciji za malo i srednje poduzetništvo (EASME).

Programsko razdoblje 2014. - 2020.

Potprogram Okoliš ima tri prioritetna područja:

I Prioritetno područje **Okoliš i učinkovito korištenje resursa** namijenjeno je projektima koji za cilj imaju razvoj inovativnih metoda i pristupa u rješavanju i poboljšanju stanja u određenim tematskim prioritetima: otpad, vode, učinkovito iskorištavanje resursa, tlo, šume, buka, kemikalije, prelazak na kružno gospodarstvo te smanjenje onečišćenja zraka.

II Kroz prioritetno područje **Prirode i bioraznolikosti** financiraju se projekti usmjereni na doprinos razvoju i provedbi politika i zakonodavstva Evropske unije, zaustavljanje i smanjenje gubitka bioraznolikosti, podršku mreži Natura 2000 te borbu protiv narušavanja ekosustava.

III Projekti iz prioritetnog područja **Upravljanja i informacija na području okoliša** usmjereni su na informiranje i podizanje svijesti o pitanjima očuvanja okoliša, uključujući potporu javnosti i dionika za razvoj i provedbu okolišnih politika i zakonodavstva Evropske unije kao i razvoj informacijskih sustava i alata za njegovo provođenje.

Potprogram Klimatske aktivnosti ima tri prioritetna područja:

I Projekti u okviru prioritetnog područja **Ublažavanja klimatskih promjena** doprinose prelasku na gospodarstvo s niskim emisijama stakleničkih plinova te povećanju korištenja obnovljivih izvora energije.

II Projekti u okviru prioritetnog područja **Prilagodbe na klimatske promjene** usmjereni su na poboljšanje upravljanja poplavnim i obalnim područjima, uvođenje adaptacijskih mjera u urbanim područjima kao i u sektorima poljoprivrede, šumarstva i turizma na planinskim područjima i otocima te stvaranje održivog gospodarstva na sušnim područjima.

III Projekti iz prioritetnog područja **Upravljanja i informacija na području klime** usmjereni su na podizanje svijesti te ostvarivanje potpore javnosti i dionika za provedbu mje- ra za ublažavanje klimatskih promjena te prilagodbu na njih, razvoj klimatskih stra- tegija i novih političkih mjera za njihovo provođenje, primjenu zakonodavstva kao i poticanje prelaska na nove tehnologije za postizanje klimatskih ciljeva Evropske unije.

SAVJETI ZA PRIJAVITELJE

Prije početka izrade projektnog prijedloga pročitajte sve relevantne dokumente koje možete pronaći u paketu za prijavitelje na internetskim stranicama Programa LIFE <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life.htm>

U LIFE **Uredbi (EU) br. 1293/2013** pronaći ćete ciljeve Programa LIFE, tko ga može prijaviti, na kojim teritorijalnim područjima se može provoditi projekt te kakvi se tipovi projekata mogu finansirati kroz Program LIFE.

U **Višegodišnjem programu rada za Program LIFE za razdoblje 2018. – 2020.** pronaći ćete prioritetne teme kojima bi vaš projekt trebao pripadati.

Upute za prijavitelje (engl. *Guidelines for Applicants*) kao i **Upute za ocjenjivanje projektnih prijedloga** (engl. *Guidelines for evaluation of project proposals*) objavljuju se svake godine za različita prioritetna područja uz natječaj za prijavu projektnih prijedloga. Na internetskoj stranici www.lifeprogramhrvatska.hr dostupni su neslužbeni prijevodi dokumenata na hrvatski jezik.

Projektni se prijedlozi izrađuju i predaju putem internetskog alata eProposal na koji se možete registrirati putem po-

veznice: <https://webgate.ec.europa.eu/eproposalWeb/>. Svaki dio projektne prijave unosi se u točno definirane obrasce.

SAVJET: obrasci imaju ograničen broj znakova za unos, stoga pišite sažeto i jezgrovito.

Definirajte **problem** koji želite riješiti projektom, njegov uzrok i doprinos projekta njegovu rješenju. Zatim povežite problem s nacionalnim i EU politikama te tematskim prioritetima Programa LIFE. Ako je riječ o projektu iz područja zaštite prirode, uzmite u obzir da bi trebao promicati područja Nature 2000.

Aktivnosti trebaju imati logičan slijed i biti povezane s ostvarivanjem projektnih ciljeva. Bitno je navesti tko će, kada, gdje, zašto i na koji način provesti određene aktivnosti.

SAVJET: Nemojte uključivati one koje nisu povezani s ostvarivanjem projektnih ciljeva.

Vrlo je važna stavka **procjena potencijalnih rizičnih situacija** i prijedlog rješenja, ako do njih dođe. Primjerice, može doći do vremenskih odstupanja uslijed vanjskih utjecaja (npr. vremenske neprilike), kada bi prihvatljivo rješenje bilo uračunati duže vrijeme za provedbu aktivnosti.

Očekivani **rezultati** trebali bi imati utjecaj na cijelu Europsku uniju. Potrebno ih je detaljno opisati te njihov utjecaj moći mjeriti putem definiranih indikatora za Program LIFE s mogućnostima nadopune po izboru. Tablica indikatora priložena je u paketu za prijavitelje.

U dokumentu pod nazivom **LIFE Model Grant Agreement** objašnjeni su prihvatljivi troškovi Programa LIFE. Kod prikaza troškova važno je svaki opravdati, povezati s aktivnostima i ravnomjerno rasporediti.

Sve projekte Programa Life možete pronaći u bazi podataka na internetskoj stranici: <http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm>

SAVJET: Započnite s pripremom na vrijeme! Uključivanje dionika kao i ishodjenje potrebnih dozvola tijekom izrade projektnog prijedloga uvelike će olakšati provedbu projekta, a donosi i dodatne bodove pri ocjenjivanju projektnog prijedloga.

Ako imate pitanja, обратите se Nacionalnoj kontakt točki za Program LIFE life@mzoe.hr

Savjeti uspješnih prijavitelja LIFE projekata

“
Europska unija definirala je klimatske i okolišne ciljeve, a LIFE projekti moraju biti usmjereni na rješavanje okolišnih problema i uspješnu provedbu tih ciljeva.

“
Za pripremu uspješnog projektnog prijedloga potreba je dobra ideja, ljudski resursi i dovoljno vremena za detaljniju razradu.

“
Odabir kvalitetnih partnera omogućava uspješnu realizaciju projekta.

“
Program LIFE prilika je za veću vidljivost Vašeg rada i povezivanje s različitim dionicima.

“
Osigurajte podršku dionika i ciljanih skupina.

“
Uključite relevantne dionike kako bi osigurali dugoročnost rezultata.

“
Dobro razradite projektni prijedlog te jasno prikažite pozitivne efekte na zaštitu okoliša/prirode/klime.

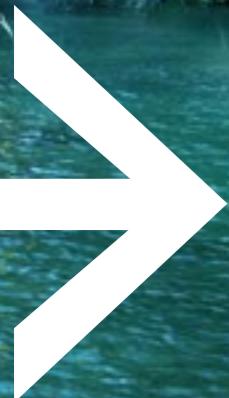
“
Obratite pažnju na proračun za LIFE projekt, moguće da će se razlikovati od Vaših dosadašnjih iskustava iz drugih projekata

“
Ako na projektu sudjeluju partneri iz više zemalja pripazite na razlike u administrativnim procedurama i planirajte dovoljno vremena za njihovu provedbu.

“
Za prijavu je potrebna odlučnost i inovativnost, a za realizaciju projekta upornost i izdržljivost.

6
7
Ako imate jasnu ideju i snažnu volju da nešto promijenite te znanje o tome što treba učiniti, tada možete ostvariti svoja nastojanja Programom LIFE. Ako niste sigurni što učiniti i „pokušavate pronaći probleme za vlastita rješenja“, izbjegavajte Program LIFE.

LIFE PROJEKTI U HRVATSKOJ

Prvi projekti u Hrvatskoj iz Programa LIFE započeli su 1995. u okviru komponente LIFE – Treće zemlje.

Ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine Hrvatska je sudjelovala na Programu LIFE+, a trenutačno se nalazimo u programskom razdoblju LIFE 2014. – 2020. Od ulaska u Europsku uniju do 2016. godine u Hrvatskoj se provodi 16 projekata LIFE na kojima sudjeluje ukupno 31 organizacija. Na četiri projekta hrvatski korisnici su nositelji, a na dvanaest projekata partneri. Ukupna vrijednost aktivnosti koje se provode u Hrvatskoj iznosi preko 11 milijuna eura, od čega su preko 7,1 milijun eura sufinancirana kroz Program LIFE.

Izvor fotografije: shutterstock

TRAJANJE PROJEKTA:

studenzi 2015.

–

siječanj 2019.

Ukupna vrijednost

1.101.636 €

EU sufinanciranje

999.849 €

Ciljevi projekta:

- učinkovito sudjelovanje Hrvatske u Programu LIFE
- promovirati Program LIFE u Hrvatskoj i podići razinu svijesti o koristima projekata LIFE za zaštitu okoliša i klime
- podignuti razinu znanja potencijalnih prijavitelja o Programu LIFE
- povećati broj uspješnih prijava na Program LIFE

Kako vam možemo pomoći?

- organiziramo info dane i radionice za potencijalne prijavitelje
- pružamo informacije o Programu LIFE, uvjetima natječaja i mogućnostima prijave
- savjetujemo o prikladnosti projektnih ideja za prijavu na Program LIFE
- konzultacije u tijeku razrade projektnog prijedloga.

LIFE
MZOE
NCP

Jačanje kapaciteta za nacionalnu kontakt točku (NCP) LIFE 14 CAP/ HR/000014

Kako bi osnažila određene države članice za uspješnije korištenje sredstava iz fonda LIFE te potakla kvalitetniju pripremu projekata, Europska komisija omogućila je projekte jačanja kapaciteta za nacionalne kontakt točke. Hrvatska je 2015. prijavila takav projekt i dobila pravo na sufinanciranje.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike je Nacionalna kontakt točka za implementaciju Programa LIFE u Hrvatskoj čija je uloga pružanje informacija potencijalnim prijaviteljima s ciljem uspješne prijave na Program LIFE.

Za sva pitanja kontaktirajte nas na: life@mzoe.hr.

Novosti vezane uz Program LIFE i događanja u Hrvatskoj pratite na www.lifeprogramhrvatska.hr, na našoj facebook stranici Life program Hrvatska te na LinkedIn profilu LIFE programme Croatia.

LIFE. SU.SA. FRUIT

Integrirana kontrola nametnika
(IPM) uz nisku primjenu insekticida
u održivoj i sigurnoj proizvodnji voća
LIFE13/ENV/HR/000580

Vlasništvo fotografije projekt LIFE.SU.SA.FRUIT

Vlasništvo fotografije projekt LIFE.SU.SA.FRUIT

Trajanje projekta
16. 6. 2014.
–
16. 12. 2017.

Ukupna vrijednost
1.839.378,00 €

EU sufinanciranje
901.938,00 €

Sudionici:
Korisnik koordinator:
Agronomski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu

Partneri:
Sveučilište u Torinu,
Sveučilište u Bolonji, Agra,
Apofruit, Xeda

Internetska stranica:
www.life-susafruit.eu

Projektom LIFE.SU.SA.FRUIT želi se učinkovitijim korištenjem resursa uz istodobno neugrožavanje sigurnosti hrane uspostaviti ekološki prihvatljiv sustav upravljanja proizvodnjom i skladištenjem voća. Cilj ovog projekta jest razviti, primjeniti i demonstrirati ekonomski održiv strateški plan za provedbu integrirane zaštite bilja, promovirajući uporabu malih količina kemijskih sredstava tijekom postupaka uzgoja i čuvanja voća u tipičnim hrvatskim i talijanskim agro-eko sustavima.

Specifični ciljevi projekta:

- provesti inovativne postupke u nasudu poput postavljanja mreža protiv insekata i uporaba sredstava za biološko suzbijanje te poslije berbe npr. tretmani topлом vodom
- poticanje postupaka usmjerenih na smanjenu uporabu pesticida
- kroz umanjenu primjenu pesticida, smanjiti njihov štetan utjecaj na okoliš i dječatnike koji su u svom radu izloženi riziku štetnog djelovanju pesticida
- povećanje kakvoće voća (bazirane na parametrima kao što su čvrstoća, boja, kiselost, šećer, npr. povećanje sadržaja šećera 1 – 1,5° Briksa u jabukama) zbog utjecaja mreža

Očekivani rezultati projekta:

- smanjenje opterećenja kemijskim sredstvima za proizvođače (npr. smanjenje oko 50 % insekticida i za oko 25 % kemijskih sredstava koja se koriste protiv bolesti i štetnika)
- smanjenje gubitaka plodova od štetnika i gljivičnih oboljenja (najmanje 20 %)
- smanjenje ostataka pesticida (smanjeni broj tretmana insekticidima i fun-

Cilj ovog projekta
jest razviti,
primjeniti i
demonstrirati
ekonomski održiv
strateški plan
za provedbu
integrirane zaštite
bilja.

gicidima – 60 %, a dodatno uklanjanje ostataka pesticida tretmanima topłom vodom) te posljedično povećanje sigurnosti hrane i smanjenje rizika za zdravlje potrošača i okoliš (npr. niže onečišćenje vode, tla i zraka).

Izvori: <http://ec.europa.eu/environment/life/countries/hrvatska.html>, <http://www.life-susafruit.eu/hr-projekt.html#About>

U nastavku pročitajte
upitnik s Tomislavom
Jemrićem, koordinatorom
projekta s Agronomskog
fakulteta o pripremi i
provedbi projekta

Tomislav Jemrić
Agronomski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Zašto ste izabrali upravo Program LIFE, a ne neki drugi program?

Zato što je Program LIFE jedan od malobrojnih programa koji se bavi rješavanjem konkretnih problema u praksi. Za njega nije potrebno imati sofisticirana znanstvena istraživanja, nego je dovoljna kreativnost i inovativnost u primjeni postojećih rješenja u praksi. U projektu LIFE.SUSA.FRUIT integrira se uporaba fotoselektivnih mreža protiv insekata i tuče s primjenom topinskih tretmana voća poslige berbe kako bi se smanjila uporaba pesticida i poboljšala kakovča i zdravstvena ispravnost voća u Italiji i Hrvatskoj.

2. Što biste istaknuli kao glavne ciljeve projekta?

Projekt nastoji stvoriti održiv ekološki sustav uzgoja i čuvanja voća stvaranjem učinkovitije uporabe resursa i smanjenjem uporabe pesticida. Ovaj cilj će se ostvariti kroz sljedeće rezultate: smanjenje opterećenja kemijskim sredstvima za proizvođače kroz smanjeni broj prskanja; smanjenje poljoprivrednih troškova i povećanje profita proizvođača – ušteda novca i energije zbog uporabe mreža protiv insekata; smanjenje gubitaka plodova od štetnika i gljivičnih bolesti, povećanje kakovče voća zbog utjecaja fotoselektivnih mreža, smanjenje ostataka pesticida (smanjeni broj tretmana insekticidima i fungicidima, a dodatno uklanjanje ostataka pesticida tretmanima topom vodom) te posljedično povećanje sigurnosti hrane i smanjenje rizika za zdravlje potrošača i okoliš (npr. manje onečišćenje vode, tla i zraka).

3. Možete li nam reći nešto više o samoj prijavi projekta: koji su bili glavni izazovi u pripremi projekta i kako ste ih rješili? Koliko ste dugo pripremali projekt i kako ste odabrali partnera na projektu?

Glavni je izazov bio osmislati projekt koji će funkcionirati kao jedinstvena cjelina. U projektu sudjeluje 6 partnera sa svojim specifičnim interesima i potrebama koje je bilo potrebno zadovoljiti, a da se pri tom ne ugrozi kakovča i održivost projektnog rje-

šenja. U tu je svrhu bilo nužno uspostaviti kvalitetnu komunikaciju i osigurati potpunu uključenost svih partnera. To je postignuto kroz svakodnevnu komunikaciju i raspodjelu zadatka u pisanju projekta prema specijalnostima svakog projektnog partnera.

Pisanje projekta trajalo je oko 3 i pol mjeseca, a glavni partneri odabrani su kroz postojeće kontakte. Oni su zatim dodali svoje partnere i tako smo stvorili projektni tim. Tijekom pisanja projekta već smo se dobro upoznali, što nam je pomoglo i u provedbi projekta.

4. Koliko je zahtjevno za samu implementaciju projekta imati partnera iz drugih država?

Imati strane partnera je pozitivno zbog kakvoće projekta, ali je istovremeno i zahtjevno zbog različitosti uvjeta u kojima radimo. Npr. problemi voćarske proizvodnje nisu isti u Italiji i u Hrvatskoj, a također nije ista ni razina primjene tehnologije. Tu su još i različitosti u legislativi, što može otežati primjenu projekta. No, svi se problemi mogu riješiti uz dobru komunikaciju i strpljivost svih projektnih partnera.

5. S kojim se izazovima susrećete pri implementaciji projekta i kako ih rješavate?

Najveći je problem nenaviknutost okoline na rad na kompleksnim projektima kao što su LIFE projekti. Problem predstavlja i konverzija sredstava projekta iz EUR-a u domaću valutu, za što nam se obračunava bankarski trošak koji smanjuje raspoloživost sredstava za provedbu konkretnih akcija projekta. No uz racionalno upravljanje troškovima i puno dobre volje moguće je uspješno se nositi s ovim problemima.

6. Možete li nam reći je li provođenje LIFE projekta imalo pozitivan utjecaj na Vašu organizaciju?

Mislim da ne, barem ne u bitnim stvarima. Svakako bih još više pozornosti posvetio planiranju troškova i boljem upravljanju rizicima jer su to ključne stvari za uspješnost projekta. No one su istovremeno i najmanje predvidive pa ih je teško ostvariti na adekvatan način u prijavi projekta.

Pozornost posvetiti planiranju troškova i boljem upravljanju rizicima jer su to ključni elementi za uspješnost projekta.

život sredstava za provedbu konkretnih akcija projekta. No uz racionalno upravljanje troškovima i puno dobre volje moguće je uspješno se nositi s ovim problemima.

7. Što biste savjetovali potencijalnim prijaviteljima na Program LIFE?

Prije svega ozbiljan pristup i puno upornosti i dobre volje. Ovakve projekte ne mogu prijavljivati ljudi koji očekuju neku individualnu materijalnu korist za sebe. Ako ste vođeni tim ciljem, ne možete uspjeti.

LIFE projekti namijenjeni su rješavanju konkretnih problema iz zaštite okoliša, a ti su problemi uvek globalne prirode. Stoga trebate gledati široku sliku i biti posvećeni ostvarenju dobrobiti u široj zajednici kako biste mogli pristupiti prijavi projekta na pravi način. Uz navedeno, treba imati puno upornosti, strpljenja i dobre volje.

8. Kada biste ponovno prijavljivali projekt, biste li nešto napravili drugačije?

Mislim da ne, barem ne u bitnim stvarima. Svakako bih još više pozornosti posvetio planiranju troškova i boljem upravljanju rizicima jer su to ključne stvari za uspješnost projekta. No one su istovremeno i najmanje predvidive pa ih je teško ostvariti na adekvatan način u prijavi projekta.

Vlasništvo fotografije projekt DRAVA LIFE / G. Šafarek

Trajanje projekta
1. 12. 2015.
–
30. 11. 2020.

Ukupna vrijednost
4.592.898,00 €

EU sufinciranje
2.755.739,00 €

Sudionici:
Korisnik koordinator:
Hrvatske vode

Partneri:
WWF Austria
Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Koprivničko-križevačke županije
Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije

Udruga za zaštitu prirode i okoliša Zeleni Osijek
Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Varaždinske županije

Internetska stranica
www.drava-life.hr

DRAVA LIFE

Integrirano upravljanje rijekama
LIFE14/NAT/HR/000115

Projekt „DRAVA LIFE – Integrirano upravljanje rijekama“ primjenjuje inovativni pristup upravljanju rijekama i cilj mu je stvoriti primjer najbolje prakse za obnovu rijeka u Hrvatskoj i regiji. Glavni je cilj projekta poboljšati ekosustav rijeke Drave u Hrvatskoj, što će se postići provedbom aktivnosti za obnovu rijeke u suradnji s nadležnim tijelima iz područja upravljanja vodama i zaštite prirode te nevladinim organizacijama.

Aktivnosti obnavljanja bit će od neizmjerne koristi za ugrožena staništa i vrste u područjima Natura 2000 i pridonijet će boljoj zaštiti od poplava u naseljenim područjima uz rijeku Dravu te će povećati rekreacijsku vrijednost područja za lokalno stanovništvo.

Glavni ciljevi projekta:

- povećanje broja prirodnih i dinamičnih riječnih staništa i bolje povezivanje međusobno zavisnih dijelova ekosustava rijeke Drave. To će se postići provedbom mjera za obnovu rijeke poput ponovnog spajanja i stvaranja novih rukavaca, uklanjanja obalotvrda/pera na obala ma i očuvanja dinamičnih strmih riječnih obala. One su vrlo rijetke uz Dravu, ali su nužne za mnoge vrste zaštićene u području Natura 2000
- očuvanje postojećih i stvaranje novih vodnih tijela i poplavnih područja unutar postojećih poplavnih područja. Ove će mjere ponovno povezati rijeku s njezinim poplavnim područjima i poboljšati dinamiku između podzemnih i površinskih voda te poboljšati dinamiku sedimenta i smanjiti rizik od poplava u naseljima uz rijeku
- smanjenje ljudskog ometanja riječnih ptica, osobito tijekom sezone gnijezđenja. Tijekom projekta izradit će se Plan usmjeravanja posjetitelja i Akcijski plan za riječne ptice i provesti konkretne mjere za upravljanje posjetiteljima te kampanje za podizanje svijesti javnosti kako bi se izbjegli negativni utjecaji nekontroliranog ljudskog djelovanja
- informiranje i podizanje svijesti o područjima Natura 2000 duž rijeke Drave
- poboljšanje prekogranične suradnje uz rijeku Dravu prijenosom znanja i najboljih praksi, kao i suradnjom u okviru planiranog UNESCO-ova Prekograničnog

rezervata biosfere „Mura – Drava – Dunav“ (između Hrvatske, Austrije, Mađarske, Slovenije i Srbije)

→ jačanje međusektorskog upravljanja rijekama tako da svi relevantni sektori (upravljanje vodama, zaštita prirode i civilno društvo) sudjeluju u postupcima donošenja odluka.

Očekivani rezultati projekta:

- osigurati 41 hektar zemlje za obnovu rijeke
- obnoviti i sačuvati 1000 metara dinamičnih riječnih obala
- stvoriti 13 hektara novih dinamičnih riječnih zona sa šljunčanim, pješčanim i zemljanim obalama
- obnoviti ili stvoriti 14 i pol kilometara rukavaca
- poboljšati kvalitetu više od 300 hektara šuma na poplavnim područjima
- povećati rasplodnu populaciju ugroženih ptica (npr. male cigre – *Sterna albifrons*)
- smanjiti ljudsko ometanje riječnih ptica tijekom sezone gnijezđenja (informiranjem posjetitelja, ogradivanjem područja gnijezđenja)
- povećati poznavanje područja Natura 2000 i uspostaviti instrumente za podizanje svijesti: informacijski centar, infotocke, prirodoslovni edukativni kutci, promatračnice, komunikacijski i edukativni materijali i radionice
- poticati prekograničnu suradnju (npr. Međunarodni znanstveni simpozij o rijeci Dravi) i ojačati novi pristup međusektorskog upravljanja rijekama.

Izvor: <http://www.drava-life.hr/>

Aktivnosti obnavljanja bit će od neizmjerne koristi za ugrožena staništa i vrste u područjima Natura 2000 i pridonijet će boljoj zaštiti od poplava u naseljenim područjima uz rijeku Dravu te će povećati rekreacijsku vrijednost područja za lokalno stanovništvo.

U nastavku pročitajte upitnik s Jasminom Sadikovićem iz Udruge za zaštitu prirode i okoliša Zeleni Osijek, partnerima na projektu o pripremi i provedbi projekta

Jasmin Sadiković
Udruga za zaštitu prirode i okoliša
Zeleni Osijek

1. Zašto ste izabrali upravo Program LIFE, a ne neki drugi program?

Program LIFE otvara mogućnost realizacije velikih i dugoročnih projekata zaštite prirode koji se do sada nisu mogli realizirati u 1-2 godine, koliko su bili periodi provedbe projekata sufinanciranih iz EU natječaja poput IPA, PHARE i CARDs. Također je važno za istaknuti da LIFE omogućava realizaciju projekata restauracije prirodnih staništa koji su finansijski zahtjevni i realiziraju se na velikom riječnom području. Prekogranična suradnja i razmjena iskustava s drugim provoditeljima Programa LIFE u EU od iznimnog je značaja za uspješnu realizaciju LIFE projekata.

2. Što biste istaknuli kao glavne ciljeve projekta?

Pored povećavanja razine svijesti, uspostavljanja prekogranične suradnje, smanjenja uznemiravanja faune ptica od strane ljudskih djelatnosti, osnovni je cilj projekta stvaranje novih poplavnih površina i povećanje prirodnih i dinamičnih riječnih staništa duž rijeke Drave.

3. Možete li nam reći nešto više o samoj prijavi projekta: koji su bili glavni izazovi u pripremi projekta i kako ste ih rješili? Koliko ste dugo pripremali projekt i kako ste odabrali partnera na projektu?

Priprema projektne ideje započela je početkom 2013. godine, tj. više od godine dana prije same prijave projekta na natječaj. Najveći izazov u pripremi projekta bila je prilagodba pisanja projekta novoj metodologiji online obrasca što je bilo novo za hrvatske partnere u projektu. Projekt pored 5 hrvatskih partnera ima i partnera iz Austrije – WWF Austria. Jezična barijera, geografska udaljenost partnera, različito iskustvo i kapaciteti za pripremu projekta te obveze partnera u njihovu dnevnom poslovanju bili su samo neki od izazova u uspješnoj predaji projektnog prijedloga. Pisanje samog projekta trajalo je 4 mjeseca. Ovaj projekt nastavak je suradnje partnera na projektima zaštite prirode koji su se provodili u prethodnom periodu. Partneri na projektu odrabili su i po kriteriju relevantnosti za područje provedbe projekta te kompetencija za provedbu projekta. Inicijativa se zajednički razrađivala te je nakon otvaranja natječaja za prijavu na Program LIFE uokvirena u prijavn obrazac.

Odabir kvalitetnih partnera omogućava uspješnu realizaciju projekta.

ska udaljenost partnera, različito iskustvo i kapaciteti za pripremu projekta te obveze partnera u njihovu dnevnom poslovanju bili su samo neki od izazova u uspješnoj predaji projektnog prijedloga. Pisanje samog projekta trajalo je 4 mjeseca. Ovaj projekt nastavak je suradnje partnera na projektima zaštite prirode koji su se provodili u prethodnom periodu. Partneri na projektu odrabili su i po kriteriju relevantnosti za područje provedbe projekta te kompetencija za provedbu projekta. Inicijativa se zajednički razrađivala te je nakon otvaranja natječaja za prijavu na Program LIFE uokvirena u prijavn obrazac.

6. Možete li nam reći je li provođenje LIFE projekta imalo pozitivan utjecaj na Vašu organizaciju?

Da. Međusektorska suradnja u zaštiti prirode i provedbi Projekta LIFE pomogla nam je da osiguramo platformu za međusoban dijalog, razumijevanje te zajedničko usuglašavanje gledišta za realizaciju aktivnosti zaštite prirode. Po tome je ovaj projekt poseban u Hrvatskoj.

Program LIFE otvara mogućnost realizacije velikih i dugoročnih projekata zaštite prirode koji se do sada nisu mogli realizirati u 1-2 godine, koliko su bili periodi provedbe projekata sufinanciranih iz EU natječaja poput IPA, PHARE i CARDs.

7. Što biste savjetovali potencijalnim prijaviteljima na Program LIFE?

Da osiguraju kvalitetno partnerstvo. Partneri moraju imati kapacitet provedbe administrativno zahtjevnih projekata. Neophodno je da partneri budu dugoročno posvećeni misiji projekta jer je neophodno održavati rezultate i održivost realiziranog projekta. Također, savjet je da započnu s pripremama za izradu projekta što ranije jer je pisanje projekta izuzetno zahtjevno i traži posvećenost svih partnera.

8. Kada biste ponovno prijavljivali projekt, biste li nešto napravili drugačije?

Za sada ne. Sve korake smo pomno planirali.

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

LIFE OLD DRAVA

**Prekogranična suradnja na revitalizaciji kompleksa riječnih staništa u području NATURA 2000
LIFE13 NAT/HU/000388**

Glavni cilj projekta je pridonijeti očuvanju i otpornosti poplavnih obalnih staništa kroz poboljšanje vodnog režima i poboljšanje statusa bioraznolikosti poplavnih šuma duž rukavca.

Vlasništvo fotografije projekt LIFE OLD DRAVA

Trajanje projekta
1. 6. 2014.
–
31. 5. 2018.

Ukupna vrijednost
833.985 €

EU sufinanciranje
623.674 €

Sudionici:
Korisnik koordinator:
Nacionalni park Dunav-Drava, Mađarska

Partneri:
WWF Mađarska
HESSZ (Horgász Egyesület Somogy megyei Szövetsége)
VIDRA- Regionalna razvojna agencija Virovitičko-podravske županije

Općina Pitomača
Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko – podravske županije

Internetska stranica:
www.olddrava.com.hr

Izvor fotografije: shutterstock

Restauracija uključuje stabilizaciju dovoljne razine vode s vodnim građevinama za zadržavanje vode u rukavcu i poboljšanje dotoka vode iz glavnog toka rijeke Drave. Povećanje razine vode osigurat će povoljne uvjete za aluvijalne šume, a isto tako omogućiti povoljne ekološke uvjete za druga vodena staništa. Sadnjom domicilnih vrsta drveća i grmlja, poboljšat će se raznolikost šumskih staništa.

Postoji značajna ljudska aktivnost unutar prostora provedbe projekta, posebice ribolov ima značajan pritisak na prirodu. Projekt nastoji harmonizirati ljudsku aktivnost i ciljeve očuvanja prirode. Kampanja je usmjerena na lokalne ribiče, koje uključuje u odstranjivanje napuštenih ribičkih platformi i ostalog otpada iz rukavca.

Projekt nastoji podići razinu svijesti u društvu pomoći raznih komunikacijskih alata (online kviza, e-poučne staze, letaka, videomaterijala). Kada se društvo upozna s dinamikom procesa i važnosti poplavnih šuma, bit će podrška održivom i ekološki prihvatljivom upravljanju, ne samo na prostoru provedbe projekta, nego i na ostalim poplavnim područjima. Nadalje, projekt potvrđuje da će upotreba ovih mjera

imati pozitivan efekt i dobrobit ne samo na prirodne vrijednosti, nego će i lokalno stanovništvo direktno imati od njih koristi.

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije provodi kao projektni partner dva projekta iz Programa LIFE:

A) Stara Drava - Prekogranična suradnja na revitalizaciji kompleksa riječnih staništa u području Natura 2000 , Program LIFE+ provedba 2014.-2018.

B) Drava LIFE – Integrirano upravljanje rijeckama, provedba 2015.-2020.

Izvor: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=4860

<http://www.olddrava.com/hr/>

U nastavku pročitajte upitnik s Tatjanom Arnold Sabo, ravnateljicom Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije, o pripremi i provedbi projekta

Tatjana Arnold Sabo

Javna ustanova za upravljanje
zaštićenim dijelovima
prirode i ekološkom mrežom
Virovitičko-podravske županije

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Na koji način ste stupili u kontakt s glavnim nositeljem projekta, jesu li oni pristupili Vama ili ste Vi inicirali suradnju?

U vezi projekta Stara Drava, s obzirom na to da JU VPŽ i mađarski NP Dunav-Drava imaju kako dobru višegodišnju suradnju, kolege iz Mađarske, koji su glavni korisnik projekta, obratili su se JU s prijedlogom za partnerstvo, a JU je u projekt uključila i općinu Pitomača na čijem se području projekt i provodi s hrvatske strane te Razvojnu agenciju VPŽ Vidra.

U projektu Drava LIFE partneri su okupljeni na inicijativu WWF-a Austrija, a o glavnom korisniku je odlučeno tijekom pripreme projekta.

2. Možete li nam reći nešto više o samoj prijavi projekta: s kojim ste se izazovima, kao partner na projektu, susreli pri prijavi projekta i kako ste ih rješili? Koliko dugo je trajala sama priprema projekta?

Stara Drava – priprema projekta je trajala 4 mjeseca i sama je aplikacija bila izazov za sve hrvatske partnere jer se s takvim projektima još nismo susretali, ali je od presudne važnosti bila pomoć mađarskih kolega.

Drava LIFE – priprema projekta je trajala više od 2 godine, a bila je vrlo zahtjevna zbog različitih stavova pojedinih partnera s obzirom na tumačenje pojma zaštite prirode.

3. Koji su pozitivni učinci provođenja projekta na zaštitu prirode u Hrvatskoj?

Stara Drava – poboljšanje stanja zaštićenog područja, promocija i prezentacija zaštićenih područja s ciljem povećanja svijesti javnosti o njihovoj vrijednosti i važnosti očuvanja, razmjena iskustava na upravljanju zaštićenim i područjima Na-

tura 2000 s mađarskim kolegama te una- pređenje suradnje hrvatskih partnera, ali i poboljšanje prekogranične suradnje.

Drava LIFE – poboljšanje stanja zaštićenog područja, promocija i prezentacija zaštićenih područja s ciljem povećanja svijesti javnosti o njihovoj vrijednosti i važnosti očuvanja, razmjena iskustava na upravljanju zaštićenim i područjima Natura 2000 iz različitih sektora, razmjena znanja i iskustava.

4. S kojim se izazovima susrećete pri implementaciji projekta i kako ih rješavate?

Izazova je mnogo, od same složenosti projekata, novog načina izvještavanja, dužine trajanja projekata, različitosti u predanosti radu na projektu i važnosti koju joj pojedini partneri pridaju uz svoj uobičajeni posao, a rješavanje izazova ide paralelno s implementacijom projekta.

5. Možete li nam reći je li provođenje LIFE projekta imalo pozitivan utjecaj na Vašu organizaciju?

Da, općenito smatram da je to za djelatnike JU VPŽ jedno izuzetno pozitivno iskustvo.

6. Što biste savjetovali potencijalnim hrvatskim partnerima na projektima?

Hrabrost, odlučnost i inovativnost prilikom aplikacije projekta, ali i upornost i izdržljivost prilikom njegove realizacije.

7. Sa znanjem i iskustvom koje danas imate u provođenju projekta, biste li nešto mijenjali u samoj prijavi ili provedbi?

Da, jer uvijek se može bolje, ali svakako sa vjetujem detaljniju razradu svih projektnih aktivnosti jer će vam to olakšati provedbu.

Za prijavu je potrebna odlučnost i inovativnost, a za realizaciju projekta upornost i izdržljivost.

Trajanje projekta
1. 10. 2015.

-

31. 3. 2018.

Ukupna vrijednost
605.496,00 €

EU sufinanciranje
340.613,00 €

Sudionici:

Korisnik koordinator:
AIMPLAS – Tehnološki centar za plastiku, Španjolska

Partneri:
Grad Koprivnica, Hrvatska
Udruženje gradova i regija za recikliranje i održivo upravljanje resursima (ACR+), Belgija
AIJU Instituto Tecnológico de producto infantil y ocio, Španjolska
Valencia InnDEA Foundation, Španjolska
Universitat Jaume I, Španjolska

Internetska stranica:
www.life-future-project.eu

U nastavku pročitajte upitnik s Majom Balaško, višom stručnom suradnicom za europske poslove i poduzetničke projekte iz Grada Koprivnice, partnerima na projektu o pripremi i provedbi projekta

LIFE FUTURE

Alat za procjenu utjecaja na okoliš u području poslova zelene nabave LIFE14 ENV/ES/000703

LIFE FUTURE europski je projekt koji uključuje razvoj i validaciju GUF alata, koji je online alat za podršku javnim tijelima u donošenju odluka o nabavi ekološki prihvatljivijeg urbanog namještaja.

LIFE FUTURE ima za cilj promociju zelene nabave fokusirajući se na sektor urbanog namještaja. Projektom će se omogućiti prevladavanje teškoća s kojima se susreću osobe koje rade u poslovima javne nabave u slučajevima kada rade postupke nabave u koje moraju uključiti i klauzulu zaštite okoliša te procijeniti primljene ponude zbog ograničenog znanja o pitanjima zaštite okoliša.

GUF alat vodit će korisnike kroz cijeli postupak nabave, od određivanja zahtjeva zaštite okoliša koji se moraju navesti u javnom natječaju pa do komparativnih procjena utjecaja na okoliš proizvoda različitih dobavljača.

GUF alat koristit će se u provođenju stvarnih javnih nabava za barem 200 proizvoda urbanog namještaja tijekom trajanja projekta. Broj proizvoda koji će se nabaviti pomoću alata procjenjuje se na 17.500 (tijekom 5 godina nakon završetka projekta).

Ciljevi projekta:

- očuvati i unaprijediti okoliš
- stvoriti i proširiti tržište za ekološki prihvatljive proizvode
- potaknuti tvrtke na razvoj boljih rješenja za okoliš

Izvor: www.life-future-project.eu/index.php

Maja Balaško
Grad Koprivnica

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Na koji način ste stupili u kontakt s glavnim nositeljem projekta, jesu li oni pristupili Vama ili ste Vi inicirali suradnju?

Nositelj projekta, tehnološki institut AIMPLAS, kontaktirao je Grad Koprivnicu i predložio suradnju na projektu LIFE FUTURE.

Sam kontakt između Grada Koprivnice i AIMPLAS-a uspostavljen je nekoliko mjeseci prije pripreme projekta na inicijativu Grada Koprivnice, s ciljem stvaranja dugotrajnih odnosa i suradnje na projektima finansiranim iz sredstava Europske unije.

2. Možete li nam reći nešto više o samoj prijavi projekta: s kojim ste se izazovima, kao partner na projektu, susreli pri prijavi projekta i kako ih rješavate?

Priprema projekta od strane nositelja projekta trajala je oko godinu dana tijekom koje su partneri bili uključeni prema potrebi, sukladno njihovim kompetencijama. Tijekom pripreme projekta bilo je potrebno posvetiti više vremena planiranju proračuna zbog specifične strukture koja se razlikovala od prethodno implementiranih projekata.

5. Možete li nam reći je li provođenje LIFE projekta imalo pozitivan utjecaj na Vašu organizaciju?

Pripreba LIFE FUTURE projekta u svakom slučaju ima niz pozitivnih učinaka na Grad Koprivnicu. Uključenjem u ovaj projekt jačamo vlastite kapacitete za administrativnu i stručnu provedbu projekata iz Programa LIFE s obzirom na to da smo do sad stekli bogato iskustvo u provedbi različitih transnacionalnih EU projekata, ali ovaj program ima svoje specifičnosti koje čine razliku u odnosu na dosadašnje iskustvo.

Ujedno, projekt će omogućiti Gradu Koprivnici iskorak prema unaprjeđenju provođenja postupaka javne nabave temeljene na okolišnoj i društvenoj odgovornosti te time i bolju prilagodbu europskim regulativama. Naime, cilj Europske unije je, koristeći javna sredstva nacionalnih tijela te lokalne i regionalne samouprave, kroz postupke javne nabave potaknuti privatni

djelovanjem stvorili pozitivni učinci na zaštitu okoliša u Hrvatskoj.

U konačnici će provođenje postupaka zelene javne nabave uz primjenu novokreiranog alata pridonijeti zaštiti okoliša kroz smanjenje emisije štetnih plinova te količine otpada. Ujedno, provođenje ovakvih projekata ima za cilj promociju ekoinovacija te povećanje upotrebe obnovljivih izvora energije.

4. S kojim se izazovima susrećete pri implementaciji projekta i kako ih rješavate?

Obratite pažnju na proračun za LIFE projekt, moguće da će se razlikovati od Vaših dosadašnjih iskustava s drugih projekata.

Sektor na razvoj okolišno i društveno povoljnijih proizvoda i usluga, doprinoseći tako održivom razvoju cijele Unije.

6. Što biste savjetovali potencijalnim hrvatskim partnerima na projektima?

Potencijalne hrvatske partnerne želimo ohrabriti na pripremu projekata iz Programa LIFE jer time svaki od njih može direktno ili indirektno pomoći u zaštiti okoliša i pridonijeti ostvarenju ciljeva usmjerenih na zaštitu okoliša, prirode i klime zadanih kako na nacionalnoj razini, tako i na razini Europske unije. Ujedno, povezivanjem s međunarodnim partnerima stvara se temelj za postizanje kvalitetnijih projektnih rezultata i učinaka te omogućuje učenje kroz primjere dobre prakse povezanih organizacija.

7. Sa znanjem i iskustvom koje danas imate u provođenju projekta, biste li nešto mijenjali u samoj prijavi ili provedbi?

Dosadašnje je iskustvo pripreme i provedbe projekta pozitivno te s ove trenutne perspektive ne bismo ništa mijenjali.

LIFE Clim'Foot

LIFE Clim'Foot – Upravljanje klimom: provedba javnih politika radi izračunavanja i smanjivanja ugljičnog otiska organizacija LIFE14 GIC/FR/000475

U cilju uspostave usklađenog pristupa izračunu ugljičnog otiska na razini Europske unije, u rujnu 2015. započelo je provođenje Clim'Foot projekta

Trajanje projekta

1. 9. 2015.
–
31. 8. 2018.

**Ukupna vrijednost
1.471.767,00 €**

**EU sufinanciranje
883.060,00 €**

Sudionici:
Korisnik koordinator:
Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Energie, Francuska

Partneri:
Institut Hrvoje Požar, Hrvatska
HOI, Mađarska
CRES(Centre for Renewable Energy Sources and Saving), Grčka
IFC(Institut de Formation Carbone), Francuska
Ecoinn (Ecoinnovazione S.r.l.), Italija
ENEA(Agenzia Nazionale per le Nuove Tecnologie, l'Energia e lo Sviluppo Economico Sostenibile), Italija

Internetska stranica:
www.climfoot-project.eu

U nastavku pročitajte upitnik s mr.sc. Željkom Jurčićem s Energetskog instituta Hrvoje Požar, partnerima na projektu o pripremi i provedbi projekta.

Očekivani rezultati projekta:

→ izrada platforme za suradnju koja će sadržavati internetski alat za provedbu nacionalnih javnih politika za smanjenje CFO-a u pet država

→ obuka petero nacionalnih kreatora politika u izradi i provedbi nacionalnih javnih politika za smanjenje CFO-a

→ izrada materijala specifičnih za pojedina državu koji će poduprijeti osmišljavanje i provedbu javnih politika, posebno izradu alata za obuku krajnjih korisnika i nacionalnih baza podataka

→ provedba pet nacionalnih javnih politika u Francuskoj, Grčkoj, Hrvatskoj, Italiji i Mađarskoj koje će pomoći javnim i privatnim organizacijama da izračunaju i smanje svoj ugljični otisak. Osnovat će se dobrovoljni programi koji će obuhvaćati najmanje 90 organizacija

→ povezivanje ulagača s organizacijama koje traže finansijska sredstva za smanjenje svog ugljičnog otiska

→ obuka najmanje 30 europskih kreatora politika (iz konzorcija) u sklopu priprema za ponavljanje i prijenos rezultata projekta

→ objavljivanje najmanje 15 članaka i organiziranje pet predstavljanja projekta (uključujući međunarodnu konferenciju) izravno usmjerenih na kreatore politike Europske unije.

Izvor: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=5259

Željko Jurić
Energetski institut Hrvoje Požar

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Na koji način ste stupili u kontakt s glavnim nositeljem projekta, jesu li oni pristupili Vama ili ste Viinicirali suradnju?

Koordinator (ADEME iz Francuske) je stupio nama tijekom procesa pripreme projektnog prijedloga.

2. Možete li nam reći nešto više o samoj prijavi projekta: s kojim ste se izazovima, kao partner na projektu, susreli pri samoj prijavi projekta i kako ste ih riješili? Koliko dugo je trajala sama priprema projekta?

Projektni prijedlog pripremio je koordinator, a mi (EIHP) smo pripremili sve potrebne informacije i dokumente (između ostalog 6 pisama podrške relevantnih dinonika: Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, Hrvatska gospodarska komora i Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj). Priprema projektnog prijedloga trajala je oko 3 mjeseca (od poziva za sudjelovanje do predaje projektnog prijedloga).

3. Koji su pozitivni učinci provođenja projekta na području klime u Hrvatskoj?

Očekivani pozitivni učinci na klimu očituju se kroz smanjenje emisije stakleničkih plinova. U okviru projekta je potrebno u suradnji s poslovnim subjektima provesti izračun ugljičnog otiska za najmanje 5 javnih i 5 privatnih poslovnih subjekata u Hrvatskoj te izraditi strategije upravljanja ugljičnim otiskom za 3-5 poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Provedba strategije upravljanja ugljičnim otiskom dovela bi do smanjenja emisija stakleničkih plinova poslovnih subjekata i ublažavanja klimatskih promjena.

4. S kojim se izazovima susrećete pri implementaciji projekta i kako ih rješavate?

Brojni su izazovi pri implementaciji projekta, a do sada najznačajniji je vezan za poteškoće pri pronalasku zainteresiranih poslovnih subjekata za sudjelovanje u izračunu ugljičnog otiska. Sukladno projektnom zadatku, potrebno je osigurati interes najmanje 25 javnih i 25 privatnih poslovnih subjekata, kako bi se temeljem definiranih kriterija odabralo najmanje 5 javnih i 5 privatnih poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Usprkos inicijalnom malom interesu za sudjelovanje, ovaj izazov je uspješno savladan uz veliku pomoć Hrvatske gospodarske komore, Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj i Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.

5. Što biste savjetovali potencijalnim hrvatskim partnerima na projektima?

Vrlo je važno dobro razraditi projektni prijedlog te jasno prikazati pozitivne efekte na zaštitu okoliša/prirode/klime. Također je dobro imati partnera na projektu s razvijenom dobrom praksom vezanom za temu projektnog prijedloga, kako bi se osigurao transfer znanja i iskustva te lakše primjenili primjeri dobre prakse u Hrvatskoj.

6. Sa znanjem i iskustvom koje danas imate u provođenju projekta, biste li nešto mijenjali u samoj prijavi ili provedbi?

Projektni prijedlog LIFE Clim'Foot vrlo je dobro pripremljen, ali je ipak ostalo nekoliko nepreciznih formulacija koje dovode do nedoumica i otežavaju provedbu. Sukladno navedenom, smatramo da je izuzetno važno da je projektni prijedlog precizno definiran, odnosno da je jasno što će se raditi, tko je u konzorciju odgovoran za provedbu pojedinih aktivnosti te da je dobro isplanirana dinamika provedbe pojedinih aktivnosti.

Izvor fotografije: shutterstock

Potpogram
Okoliš
PRIMJERI
USPJEŠNIH
PROJEKATA

SEWeb

Scotland's environmental web LIFE10 ENV/UK/000182

Internetska stranica o okolišu u Škotskoj inovativno je partnerstvo širokog spektra organizacija koje se bave zaštitom i poboljšanjem okoliša u Škotskoj. Godine 2010. Škotska agencija za zaštitu okoliša (SEPA) uspješno se prijavila na natječaj Europske komisije, u ime partnera Internetske stranice okoliša u Škotskoj, radi dobivanja finansijskih sredstava za potporu i razvoj te inicijative.

Uspostavom široke mreže pružatelja i korisnika podataka o okolišu partnerstvo ima za cilj okupiti podatke o okolišu u Škotskoj, tako da budu lako dostupni i upotrebljivi.

Internetska stranica o okolišu u Škotskoj omogućuje pristup podacima i informacijama koje čuva i kojima upravlja širok spektar organizacija diljem Škotske.

Cilj projekta SEWeb bio je dati širok pregleđ okoliša putem internetske stranice koja okuplja podatke, informacije i stručno znanje niza organizacija u jedinstven centralizirani „alat za sve što želite znati o okolišu u Škotskoj”, radi ostvarenja četiri ključnih ciljeva:

→ razviti inkluzivan partnerski program koji će okupiti davatelje i korisnike ključnih podataka

→ promicati širenje europskog SEIS-a (Zajednički informacijski sustav za okoliš) razvojem regionalnog SEIS-a koji će pružati informacije koje zahtjeva Europska agencija za okoliš (EEA)

→ osigurati bolje razumijevanje širih utjecaja promjena u okolišu i razviti sredstva za određivanje prioriteta u pitanjima zaštite okoliša

→ uključiti javnost putem online interaktivnog sadržaja radi promicanja razumijevanja okoliša i sudjelovanja u raspravama, praćenju i djelovanju.

Specifični ciljevi projekta:

- izgraditi platformu za zajedničke usluge i postići uštede u učinkovitosti razvojem niza online aplikacija radi omogućavanja učinkovitijeg pristupa pružanju i upotrebi informacija i podataka o okolišu
- isporučiti napredan sustav informacija o okolišu koji osigurava jedinstvenu pristupnu točku za podatke o okolišu i poboljšava tijek dostave prioritetnih podataka u Europi
- poboljšati dijeljenje, analizu i prezentaciju informacija o okolišu putem proširene partnerske mreže zainteresiranih organizacija, tvrtki, skupina i pojedinaca
- poboljšati dijeljenje, analizu i prezentaciju informacija o okolišu putem proširene partnerske mreže zainteresiranih organizacija, tvrtki, skupina i pojedinaca
- poboljšati razumijevanje okoliša u Škotskoj putem istraživanja i napredne analize prikupljenih podataka
- poboljšati načine uočavanja i određivanja prioriteta u problemima zaštite okoliša i fokusiranje na mjere za upravljanje okolišem i njegovo unaprijeđenje u Škotskoj
- razviti građanske inicijative i promicati sudjelovanje javnosti u postupku prikupljanja podataka i promatranja

Trajanje projekta
1. 9. 2011.
–
31. 8. 2015.

Ukupna vrijednost
4.780.852,00 €

EU sufinanciranje
2.351.950,00 €

Sudionici:
Korisnik koordinator:
Scottish Environment Protection Agency

Nema partnera na projektu

Internetska stranica:
www.environment.scotland.gov.uk

- omogućiti proaktivnu uključenost javnosti u pitanjima zaštite okoliša.

Rezultati projekta:

SEWeb je okupio širok spektar organizacija uključenih u sektor zaštite okoliša radi pružanja sveobuhvatnog pregleda stanja okoliša u Škotskoj. Ovaj partnerski program povezao je ključne pružatelje podataka s korisnicima podataka i omogućio interdisciplinarnu raspravu.

Trideset dva autora iz 12 organizacija za zaštitu okoliša osmisili su teme za izvješćivanje o Stanju okoliša (SoE) za Škotsku. Ti su se autori, urednici i stručnjaci za pojedine teme pozabavili određivanjem prioriteta u pitanjima zaštite okoliša na temelju 26 postojećih tema u SEWeb-ovoj rubrici Naš okoliš. Sažeci visoke razine omogućuju određeni stupanj usporedbe između tema i potiču korisnike da razmislile o usporednom stanju svake teme. Cilj je bio dati korisnicima internetske stranice jednostavnu, jasnu ocjenu stanja i trenova svake teme te im istodobno pružiti

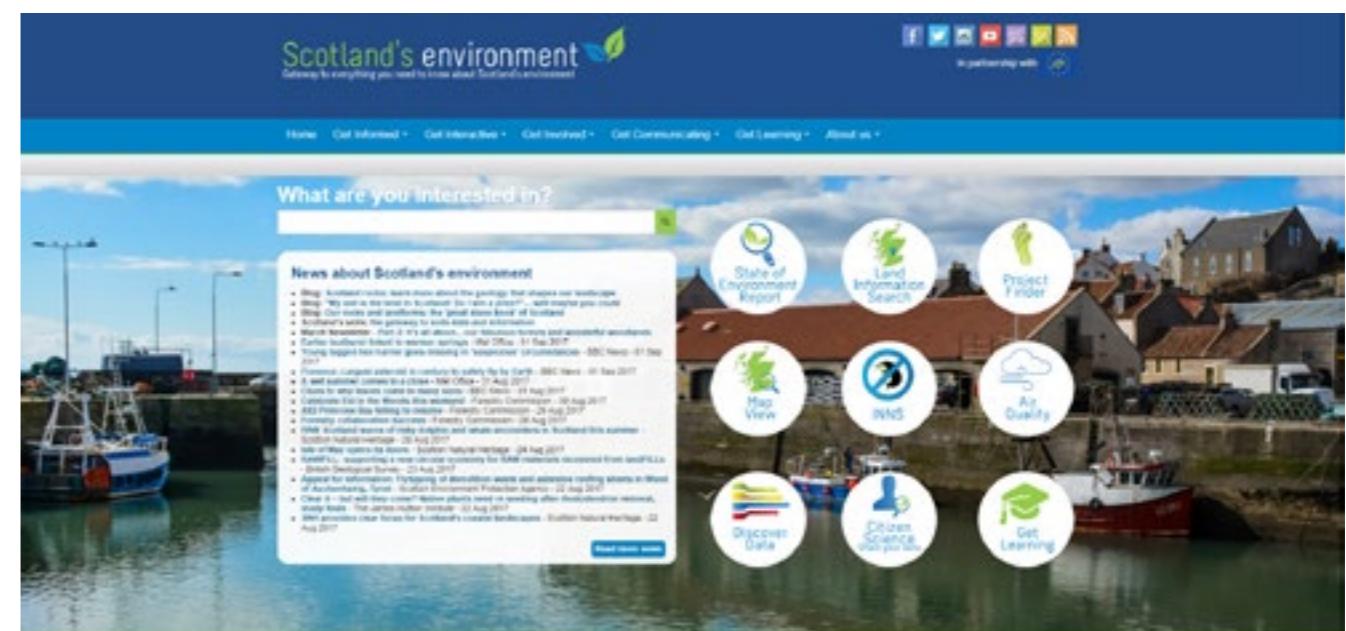
Trideset dva autora iz 12 organizacija za zaštitu okoliša osmisili su teme za izvješćivanje o Stanju okoliša

mogućnost da po potrebi pristupe dodatnim informacijama. Partnerstvo s 15 organizacija koje pružaju podatke omogućilo je više od 300 skupova podataka kojima je moguće pristupiti putem internetske stranice projekta (www.environment.scotland.gov.uk), upotrebom aplikacija za mapiranje i vizualizaciju podataka koje je razvio projektni tim.

Alati razvijeni na internetskoj stranici obuhvaćali su sljedeće: „Preglednik karata“, „Pretraga zemljinskih informacija“, „Što se nalazi u mom području“, kao i 14 alata za vizualnu analizu podataka Spotfire koji omogućuju analizu i prikaz podataka iz više skupova podataka. Nadalje, internetska stranica sadrži aplikaciju „Pronađi projekt“ koja je javnosti omogućila identifikaciju lokalnih inicijativa za prikupljanje podataka i djelovanje, popis preporučenih aplikacija za mobilne telefone, informacije i alate u vezi s kvalitetom zraka, informacije o godišnjim školskim natjecanjima, obrazovne materijale i komplet alata za građansku znanost kako bi se ljudima pomoglo da pokrenu vlastite projekte. U okviru projekta izrađeni su dokumenti i videozapisi kao smjernice za pomoći korisnicima. Uključenost javnosti očitovala se u nizu prijava na natječanje „Naš okoliš“ i nizu projekata (više od 80) registriranih na internetskoj stranici „Pronađi projekt“ na kojem se predstavljaju mogućnosti za dobrovoljce.

Izvor: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=searchdspPage&n_proj_id=3990; www.environment.gov.scot

U nastavku pročitajte uputnik s Paulom Brown iz Škotske agencije za zaštitu okoliša, koordinatorima projekta, o pripremi i provedbi projekta

Web stranica Scotland's environment

Paula Brown
Škotska agencija za zaštitu okoliša

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Zašto ste odabrali Program LIFE, a ne neki drugi program EU-a?

Program LIFE dobro se uklapao u rad koji smo predlagali i znali smo za jedan postojeći program u Ujedinjenom Kraljevstvu, iGreen, koji je dobio finansijsku potporu Programa LIFE.

Cilj ovog Programa LIFE+ bio je dokazati neke koristi koje je moguće postići smanjenjem fragmentiranosti u čuvanju i prezentaciji podataka. Bilo je jasno, iz informacija koje je dostavio EEA, da oni, kao koordinacijsko tijelo za izvješćivanje o Stanju okoliša (SOE) na razini Europejske unije, smatraju kako je postupak predložen u prijavi projekta LIFE+ važan za obogaćivanje kako nacionalnih tako i europskih informacijskih baza.

2. Recite nam nešto više o pripremi projekta. Koji su bili glavni izazovi u pripremi vašeg projektnog prijedloga i kako ste ih riješili? Koliko dugo ste pripremali projektni prijedlog? Koliko je ljudi radilo u postupku pripreme i prijave?

Ključni izazov u pripremanju našeg projektnog prijedloga bilo je vrijeme. Odlučili smo se prijaviti za finansijsku potporu Programa LIFE približno dva mjeseca prije isteka roka (kolovoz 2010.).

Imali smo postojeći projektni tim koji je trebao dovršiti projekt u srpanju 2011., no prekinuli smo rad na njemu i posvetili što je bilo moguće više vremena projektnom prijedlogu. Uspjeli smo ga dovršiti za približno 6 tjedana, no ne preporučujemo takav način, jer nismo imali vremena posavjetovati se s partnerima koji su na kraju postali ključni akteri u projektu. Isto tako, nismo imali vremena za bilo kakvu analizu internetskih korisnika.

Na prijedlogu je radilo 6 ili 7 ljudi, no nisu radili puno radno vrijeme jer je to bilo doba godišnjih odmora u Škotskoj kada smo svi mi uzeli 2 do 3 tjedna slobodno.

Bio je to uistinu rad u posljednji trenutak i ne bih ga preporučila!

3. Kako ste odabrali partnera i definirali ulogu partnera u pisanju projektnog prijedloga?

Partneri nisu imali nikakvu ulogu u pisanju prijedloga jer nije bilo dovoljno vremena za okupljanje podrške i usuglašavanje.

No, oni su odobrili prijedlog na kojem smo radili i dobili smo brojna pisma podrške od Škotske Vlade i ostalih, te smo i njih priložili s prijedlogom.

4. Možete li opisati dionike i ciljane skupine relevantne za ovaj projekt?

Od početka, partneri koji su se sastojali od nadležnih tijela za zaštitu okoliša u Škotskoj – Škotske Vlade, Škotske uprave za prirodno nasljeđe, Komisije za šumarstvo Škotske, Britanskog geološko-topografskog instituta, Uprave za pomorstvo Škotske, Agencije za povijesno nasljeđe i Ministarstva zdravstva Škotske – bili su uključeni u definiranje toga što će projekt ponuditi i pridonosili su sredstva, stručnost, podatke i informacije za projekt.

Tijekom 3 i pol godine koliko je projekt trajao osnovno partnerstvo prošireno je na sljedeće institucije:

- 15 sveučilišta i znanstveno-istraživačkih institucija, uključujući Centar za ekologiju i hidrologiju te Institut James Hutton i Sveučilište Abertay, koji su doprinijeli stručnim znanjem u raznim aplikacijama – Otkrijte istraživanje, Učinkovitost mjerjenja, Stanje okoliša (SoE) i Ocjene stanja/trendova, SEWeb vizije, EcoHack, Kvaliteta zraka i zdravlje, Javna rasprava

6. Što vam je Program LIFE značio u uobičajenom, svakodnevnom poslovanju? Koji su glavni izazovi u provedbi LIFE projekta?

LIFE projekt zahtijevao je doprinos mnogim zaposlenika SEPA-e koji su već bili zauzeti svojim svakodnevnim poslovima. Svi su se zaposlenici angažirali u tom teškom razdoblju kada je u SEPA-i bilo viškova radne snage pa se organizacija smanjivala.

Jedan od velikih izazova bio je kako zaposli i zadržati osoblje za rad na projektu u punom radnom vremenu. Iako je Škotska 2011. i 2012. prolazila kroz recessiju, bilo je teško pronaći i zadržati informatičare i osoblje za rad na projektu na određeno vrijeme.

7. Koje su glavne prednosti ili "dobre strane" LIFE projekta?

Partnerstvo koje leži u temelju SEWeb-a bilo je ključni element za uspjeh projekta.

Broj uspostavljenih odnosa i utjecaj koji je projekt izvršio na Digitalni program Škotske Vlade daleko je nadmašio ambicije izložene u našem Ugovoru o dodjeli potpore.

Druge ključne organizacije radile su u partnerstvu sa SEWeb-om na nizu prioritetskih područja rada uključujući – Clackmannshire Council/SSN, Služba za poboljšanje lokalne uprave, Meteorološka služba, Zero Waste Škotska, GeoConservation UK, Boreas Ecology, Zavod za očuvanje povijesnih građevina, RCHAMS, Škotske vode, DEFRA, SNIFFER, Agencija za zaštitu okoliša, Radna skupina za građansku znanost UKEOF.

Stvaranje regionalnog SEIS-a postignuto je putem razvoja prvog škotskog podatkovnog istraživačkog centra na internetskoj stranici, gdje korisnici mogu pristupiti informacijama i podacima, čime je putem niza aplikacija stvoreni pristupnik koji pomaže ljudima da se povežu sa svojim okolišem i bolje razumiju okoliš Škotske. U Strategiji otvorenih podataka Škotske Vlade projekt se navodi kao primjer najboljih praksi u pružanju pristupa otvorenim podacima i u velikom dijelu sektora općenito se smatra vodećim digitalnim projektom. Dosljedno igra vodeću ulogu u isporuci otvorenih podataka i u definiranju najboljih praksi.

U sklopu projekta objavljen je dokument Stanje okoliša koji je bio rezultat širokog partnerskog potvrdi procjenjivanja i određivanja prioriteta u ključnim pitanjima zaštite okoliša Škotske. Metodologijom koja je objavljena kao rezultat toga rada SEPA se sada služi pri utvrđivanju ključnih prioriteta zaštite okoliša na kojima će se temeljiti budući rad organizacije.

Zahvaljujući tome što pruža podatke i informacije koje su dostupne širokom spektru zainteresirane javnosti, internetska stranica:

a) pruža koristan kontekst za izvješća o stanju i kvaliteti okoliša

b) poboljšava razumijevanje izazova koje moramo rješavati i širokog spektra predno-

sti koje okoliš može ponuditi svim društvenim sektorima

c) potiče zajednice, školsku djecu i pojedincе na daljnje istraživanje vlastitog lokalnog okoliša, uz zapažanje onoga što se oko njih događa, prikupljanje vlastitih podataka i poduzimanje koraka za zaštitu i poboljšanje lokalnog okoliša

d) osim toga, Strategija za procjenu uključivanja javnosti izravno je utjecala na razvoj nekih ključnih alata i usluga za uključivanje javnosti:

→ komplet internet stranica "Učimo!" za mlade

→ natjecanje "Naš okoliš - diskusija za mlade"

→ interaktivna karta "Što se nalazi u mom području?" i nadzorna ploča aplikacija za pronalaženje informacija o lokalnoj kvaliteti okoliša, postrojenjima za recikliranje, stvarima koje treba vidjeti, projektima za praćenje i akciju u kojima se može sudjelovati

→ "Pronađi projekt"- pretraživi popis projekata za građansku znanost i akcije.

8. Što biste istaknuli kao najvažniji ili najpozitivniji ishod vašeg LIFE projekta?

Partnerstvo.

9. Uključuje li vaš projekt otvaranje novih radnih mesta i na koji način?

Projekt ima podršku SEPA-e pa su na kraju projekta otvorena tri radna mjesta na neodređeno vrijeme.

10. Kakav biste savjet dali potencijalnim prijaviteljima projekata u okviru Programa LIFE?

Morate dobro razumjeti postupak prijave – pročitajte svu dokumentaciju na internetskoj stranici Programa LIFE.

Pobrinite se da projekt ima podršku vaših korisničkih organizacija na najvišoj razini.

Pobrinite se da projekt ima dobre resurse

– u smislu osoblja i proračuna.

Potražite dobre savjete u prijašnjim projektima provedenim u vašoj zemlji, susjednim zemljama i u sličnim sektorima.

11. Da možete krenuti ispočetka, što biste učinili drukčije?

Teško pitanje!

Pobrinula bih se da bolje prenesem poruke o ciljevima projekta unutar SEPA-e – neki ljudi nisu dobro razumjeli što pokušavamo učiniti.

Pokušala bih pronaći bolji način za zapošljavanje i zadržavanje osoblja premda smo i tada to pokušavali, ali to je teško provesti u javnom sektoru.

Svakako bih sada pokušala provesti energetičnji razvoj informatizacijskog procesa. U to doba to je bio nov način rada u SEPA-i, ali mislim da bi sada bilo lakše.

Osigurajte podršku dionika i ciljanih skupina.

Realno planirajte proračun i broj potrebnih ljudi za provedbu projekta.

BREAD 4PLA

Demonstration-plant project to produce poly-lactic acid (pla) biopolymer from waste products of bakery industry
LIFE10 ENV/ES/000479

Projekt BREAD4PLA dokazao je da je pekarski otpad pogodna sirovina za proizvodnju kompostabilne plastične ambalaže.

Trajanje projekta
1.10.2011.

–
30.9.2014.

Ukupna vrijednost
1.116.526,00 €

EU sufinanciranje
488.869,00 €

Sudionici:

Korisnik koordinator:
AIMPLAS - Tehnološki centar za plastiku, Španjolska

Partneri:

Cereal Technology Center (CETECE)

Spain Leibniz-Institut für Agrartechnik Potsdam-Bornim e.V.

Germany The Fundación Comunidad Valenciana-Región Europea (FCVRE)

Spain, The BioComposites Centre-Bangor University, United Kingdom

Internetska stranica:
www.bread4pla-life.eu

To je postignuto kroz analizu svih faza, od odabira i karakterizacije pekarskog otpada, enzimske fermentacije, putova polimerizacije PLA-a i prerade plastičnih masa, uključujući upotrebu aditiva poput toplinskih stabilizatora kako bi se izbjegla molekularna razgradnja PLA-a, do proizvodnje folija ambalažnog materijala. Projekt je provenen na razini pilot-postrojenja. Kako je svaka faza ključna za provođenje sljedeće, stalna razmjena povratnih informacija između četiriju specijaliziranih partnera (AIMPLAS, ATB, Sveučilište Bangor i CETECE) bila je ključna za uspjeh projekta.

Cilj projekta:

Glavni cilj projekta BREAD4PLA bio je pokazati tehničku i ekonomsku održivost upotrebe otpadnih proizvoda iz pekarskog sektora u proizvodnji 100 % biorazgradive plastične folije. Cilj projekta bio je uspostaviti i voditi pilot-postrojenje na predindustrijskoj razini za sintezu polilaktidne kiseline (PLA) iz otpadnih pekarskih proizvoda upotrebom niskoenergetskog postupka s enzimima na bazi vode. Cilj projekta također je bio dokazati praktične namjene PLA-a kao termoplastične folije za pakiranje koja zadovoljava trenutačne zahtjeve i norme.

Rezultati projekta:

S tehničkog stajališta, glavno je postignuće bila demonstracija procesa proizvodnje ambalaže, nakon koje je uslijedila provjera valjanosti procesa upotrebom različitih vrsta pekarskog i slastičarskog otpada kao sirovine. Glavna inovacija bila je demonstracija upotrebe pekarskog otpada kao nove sirovine za proizvodnju PLA ambalaže i pokazivanje da proizvod ima iste performanse kao i PLA ambalaža proizvedena iz žitarica, uz istodobni pokušaj rješavanja problema zbrinjavanja otpada hrane. Ispitivanja valjanosti uz upotrebu različitih pekarskih proizvoda pokazala su da ambalaža proizvedena iz pekarskog otpada ima dobre performanse za upotrebu u pekarskom sektoru.

Ponovljivost rezultata može se smatrati održivom jer je ta vrsta otpada dostupna u svim europskim državama, a rezultati projekta nagovještavaju mogućnost uspješnog podizanja na industrijsku razinu uz odgovarajuću optimizaciju u smislu smanjenja troškova. Konkretno, Njemačka i UK stvaraju najveće količine te vrste otpada u Europi, zbog čega su dobri kandidati kao države za pokretanje upotrebe rezultata projekta na industrijskoj razini. Glavno ograničenje za prijenos na industrijsku razinu ulaganja su potrebna za stvaranje

odgovarajućih proizvodnih postrojenja za polilaktidnu kiselinu (PLA) u Europi, kojih trenutačno nema dovoljno. Ipak, ekonomska analiza provedena tijekom projekta pokazala je potencijalnu održivost proizvodnih postrojenja srednje veličine uz upotrebu industrijskog otpada stvorenog u obližnjim pekarskim tvrtkama. To bi zahtijevalo prikupljanje velike količine pekarskog otpada od različitih proizvođača kako bi se osigurala stalna opskrba, pa treba uzeti u obzir troškove očuvanja i prijevoza, kao i jamčenje homogenosti sirovine. Projektom je definiran protokol za očuvanje otpada, od prikupljanja, preko prijevoza, pa sve do postrojenja za proizvodnju polilaktidne kiseline.

Proces BREAD4PLA za upravljanje po načelu „od kolijevke do kolijevke“ donosi izravne koristi učinkovitim zatvaranjem kruga za industrijski pekarski otpad. Oporaba otpada obavlja se upotrebom čiste enzimske biotehnologije za polimerizaciju PLA materijala; sa stopom prinosa od 48 %, a očekuje se da će se stopa povećati proizvodnjom na velikoj razini. Količina otpada koja se potencijalno može preusmjeriti putem tehnologije BREAD4PLA, tako da ne završi na odlagalištima, iznosi približno 4.000 tona godišnje za svaku veliku pekarsku tvrtku. To ujedno daje dodanu vrijednost industrijskom pekarskom otpadu, jer se upotrebljava za proizvodnju biorazgradive ambalaže. Procijenjeno na temelju prinosa proizvodnog postupka pilot-postrojenja, upotreba otpada proizведенog u velikoj pekarskoj tvrtki može dovesti do proizvodnje 680 tona PLA-a godišnje, zamjenjujući ekvivalentnu količinu plastičke proizvedene upotrebom fosilnih goriva iz neobnovljivih izvora. PLA proizведен iz pekarskog otpada može se, dakle, potpuno reciklirati ili kompostirati, dok se manja količina PLA otpada koja pritom nastane može ponovno uvesti u proizvodni proces. Ishodi projekta pomažu u provedbi Okvirne direktive o otpadu (WFD) i drugih europskih direktiva i propisa koji se odnose na otpad i recikliranje. Dugoročne društveno-gospodarske prednosti uključuju stvaranje lokalnih radnih mesta, na primjer kroz prikupljanje pekarskog otpada, i nova postrojenja za proizvodnju PLA-a.

Izvor: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=3996

www.bread4pla-life.eu

Glavni cilj projekta BREAD4PLA bio je pokazati tehničku i ekonomsku održivost upotrebe otpadnih proizvoda iz pekarskog sektora u proizvodnji 100 % biorazgradive plastične folije

Proces BREAD4PLA za upravljanje po načelu "od kolijevke do kolijevke" donosi izravne koristi učinkovitim zatvaranjem kruga za industrijski pekarski otpad

U nastavku pročitajte upitnik s Raquel Ginger Borrull iz AIMPLAS-a, koordinatorima projekta, o pripremi i provedbi projekta

Raquel Giner Borrell
AIMPLAS

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Zašto ste odabrali Program LIFE, a ne neki drugi program EU-a?

Zato što je to bio manji demonstracijski projekt, a ne pravi istraživački projekt, (samo je nekoliko partnera bilo potrebno za obavljanje posla). Pretakanje u praksi nečega što je već bilo ispitano na sličnom otpadu, sada s pekarskim otpadom, samo na višoj, predindustrijskoj razini proizvodnje. Dakle, projekt je uvelike povezan s unapređenjem okoliša, potpuno uskladen s ciljevima Programa LIFE i s golemlim utjecajem na društvenu svijest.

2. Recite nam nešto više o pripremi projekta. Koji su bili glavni izazovi u pripremi vašeg projektnog prijedloga i kako ste ih riješili? Koliko dugo ste pripremali projektni prijedlog? Koliko je ljudi radilo u postupku pripreme i prijave?

Teško mi se sada sjetiti jer je to bilo 2010. godine. Bio je to zapravo naš prvi projekt koji je koordinirao Program LIFE i bio je odobren. Prijedlog zahtjeva sličnu (možda i jednaku) predanost kao i projekti za Program H2020. Vrlo je zahtjevno upoznati se s predlošcima i alatima internetske stranice Europske komisije. Posebno je zahtjevno pravilno unijeti proračun u sustav internetske stranice Europske komisije. Za to morate imati jasne predloške, tako da vam partneri moraju dati sve potrebne informacije s traženim pojedinostima. Treba vam najmanje dvoje ili troje ljudi koji su intenzivno uključeni u pripremu projekata koji će djelovati kao koordinatori i marljivo raditi dva do tri mjeseca do isteka roka (pod pretpostavkom da svi dobro poznaju pravila i smjernice). Snažno preporučujem čitanje kriterija za ocjenjivanje!

3. Kako ste odabrali partnera i definirali ulogu partnera u pisanju projektnog prijedloga?

Jednako kao i za bilo koju drugu vrstu prijedloga. Partnerski konzorcij može imati 3 – 4 odnosno 7 – 9 članova, ovisno o ulogama koje se daju svakom članu. Vrlo je važno pokriti cijeli vrijednosni lanac i pokušati staviti naglasak na ponovljivost/

prenosivost rezultata. Dakle, poželjno je uključiti 3 ili više država Europske unije.

smo za jedan od 24 najbolja projekta Programa LIFE 2015. godine. I ta nam je nagrada omogućila bolju vidljivost.

4. Možete li opisati dionike i ciljane skupine relevantne za ovaj projekt?

Da, veoma je važno dobiti njihovu potporu tijekom pripreme prijedloga, u obliku pisanog iskazivanja interesa za projekt. Ponovno naglašavam, potrebno je pokriti cijeli vrijednosni lanac, posebno krajnje korisnike, potencijalne klijente.

5. Jeste li kontaktirali sa svojom Nacionalnom kontaktnom točkom za Program LIFE u postupku prijave?

Nekoliko puta, e-poštom. Osim toga, prikupljali smo informacije na informativnim danima.

6. Što vam je Program LIFE značio u uobičajenom, svakodnevnom poslovanju? Koji su glavni izazovi u provedbi LIFE projekta?

U usporedbi s projektima iz Programa H2020 ovaj projekt donosi prilično administrativno opterećenje, zahtjevniji je u pogledu detalja, finansijskih dokumenata koje treba pokazati itd., ali istodobno je dobro što tim za praćenje provedbe Programa LIFE provodi temeljito praćenje. To pomaže partnerima da ostanu fokusirani na projekt i ozbiljno ga shvaćaju.

7. Koje su glavne prednosti ili "dobre strane" LIFE projekta?

Velika vidljivost u cijeloj EU zahvaljujući distribucijskim i komunikacijskim aktivnostima koje provodi Europska komisija. Ona jamči velik utjecaj projekata na medije i naš je institut sada bolje pozicioniran.

8. Što biste istaknuli kao najvažniji ili najpozitivniji ishod vašeg LIFE projekta?

Zahvaljujući uspješnim tehničkim rezultatima (iako još uvijek čekamo nekog industrijskog partnera koji bi bio istinski spreman provesti ga – neki razgovori/ kontakti još su uvijek u tijeku), odabrani

**Preporučujem
čitanje kriterija za
ocjenjivanje.**

9. Uključuje li vaš projekt otvaranje novih radnih mesta i na koji način?

On će tome doprinijeti kada se primjeni na industrijskoj razini. Kao što je već rečeno, neki su industrijski partneri zainteresirani, ali nikakvi ugovori još nisu sklopljeni.

10. Kakav biste savjet dali potencijalnim predlagateljima projekata u okviru Programa LIFE?

Budući da se u program može uklopiti gotovo bilo koja ideja pod uvjetom da postoji mjerljiv ekološki, gospodarski i društveni utjecaj, u Program LIFE mogu lako uključiti rezultat bilo kojeg prijašnjeg istraživanja koji žele dokazati i koji pruža takvu vrstu prednosti. LIFE projekti sada se sve više približavaju zahtjevima za poslovne planove programa H2020, pa su u tom smislu ciljevi tih dvaju programa prilično slični. Podrazumijevaju ne samo ekološku održivost, nego i gospodarsku i društvenu.

11. Da možete krenuti ispočetka, što biste učinili drukčije?

Ne bismo zaboravili uključiti kao partnere relevantne dionike koji su nakon završetka projekta u stanju provesti pokazne rezultate u djelu kako bi zajamčili njegovu dugoročnu trajnost.

**Uključite relevantne
dionike kako bi osigurali
dugoročnost rezultata.**

Vlastištvo fotografije projekt MoorLIFE 2020

Trajanje projekta
1. 10. 2015.
–
28. 2. 2021.

Ukupna vrijednost
16.046.116.00 €

EU sufinanciranje
12.034.587.00 €

Sudionici:
Korisnik koordinator:
Peak District National Park Authority, Ujedinjeno Kraljevstvo

Partneri:
National Trust (NT), Ujedinjeno Kraljevstvo
The Southern Pennines Rural Regeneration Company Pennine Prospects (PP), Ujedinjeno Kraljevstvo

The Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), Ujedinjeno Kraljevstvo
Internetska stranica
www.moorsforthefuture.org.uk/moorlife2020

MOOR LIFE 2020

MoorLIFE 2020
LIFE14 NAT/UK/000070

Gorski tresetni cret južnog Peninskog gorja je važno područje NATURA 2000 mreže te ujedno i prioritetno stanište za Europsku uniju.

Stanje očuvanosti ove lokacije s godinama je postalo nepovoljno i ugroženo zbog teškog zagađivanja sulfatima i nitratima koje je trajalo gotovo dva stoljeća i dovelo je do uništenja ili ozbiljne narušenosti maha tresetara – osnovnog pokrovног sloja tih tresetišta. Tako je, na primjer, šteta izazvana požarima dovela do ekstremnih razina erozije koja je sada toliko raširena da ponovna uspostava maha tresetara ne samo što je postala teška, nego i ona područja na kojima se mah tresetar uspio održati ostaju izložena stalnoj prijetnji daljne erozije i novih požara.

Ciljevi projekta:

Cilj je projekta MoorLIFE2020 očuvati i zaštiti prioritetno stanište gorskog tresetnog creta u okviru NATURA 2000, lokacije tresetišta južnog Peninskog gorja te pratećeg ekosustava. Projekt će zaštiti približno 9 500 ha ciljanog staništa na sljedeće načine:

- zaustavljanjem erozije tresetne naslage ponovnom sadnjom 837 ha golog tresa i zaštitom tresetišta za dodatnih 2 030 ha
- podizanjem razine podzemnih voda kako bi se smanjila kemijska erozija tresetara izgradnjom brana 50 402 m odvodnih kanala i 57 582 m erozijskih vododerina
- smanjenjem opasnosti od šumskih požara i povećanjem otpornosti staništa diverzifikacijom 4 640 ha homogene vegetacije
- poboljšanjem hidrološkog integriteta tresetnog creta i smanjenjem opasnosti

i težine šumskih požara primjenom i daljnjim razvijanjem metoda za ponovno uvođenje maha tresetara

→ smanjenjem erozije tresetne naslage i podizanjem razine podzemnih voda naporima preprečavanja tresetnih kanala.

Projekt će, nadalje, povećati otpornost 8 500 ha ciljanog staništa uvođenjem odgovarajućih biljnih vrsta na 1 400 ha staništa siromašnih vrstama i kontroliranjem invazivnih vrsta na 1 800 ha. Osim toga, zaštiti će staništa tresetnog creta kroz promicanje odgovarajućeg gospodarenja zemljištem i smanjenjem opasnosti od šumskih požara.

Očekivani rezultati projekta:

- poboljšano stanje 2 040 ha oštećenog tla (43 ha golog i erodiranog tresa) u okviru mozaika od 10 453 ha gorskog tresetnog creta
- postavljanje 8 226 prepreka duž 57 582 m vododerina
- postavljanje 7 172 prepreka duž 50 204 m odvodnih kanala
- tehnike najboljih praksi za upravljanje tresetnim kanalima, nanošenje maha tresetara na razini cijelog krajolika i ponovna uspostava maha tresetara
- mah tresetar nanesen na 970 ha gorskog tresetnog creta kojim prevladavaju rezani vrijesak, beskoljenka i suhoperka
- uklonjeno 1,36 ha razvijenih rododendrona

→ očišćeno 1 800 ha invazivnih drvenastih sadnica

→ izrada smjernica za obnovu tresetišta

→ ažurirana zemljopisna karta vegetacijskog pokrivača

→ izrada zemljopisnih karata lokacija kapitalnih radova u visokoj rezoluciji upotrebom tehnika daljinskog istraživanja radi omogućivanja planiranja

→ dokumentiranje ugljičnog proračuna u isporuci programa i ugljične koristi od kapitalnih radova programa

→ izrađeni materijali za gospodarenje zemljištem i kodeks za održivo gospodarenje tresetištem

→ osnovan program Junior MoorLIFE koji mladim ljudima pruža priliku za sudjelovanje na kongresu mladih čuvara Europarkova

→ organizirano 80 događaja za uključivanje lokalne zajednice

→ postavljene ploče s informacijama o projektu.

Izvor: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=5345

U nastavku pročitajte upitnik s Debrom Wilson, Peak District National Park Authority, o pripremi i provedbi projekta

Debra Wilson
Peak District National Park Authority

1. Zašto ste odabrali Program LIFE, a ne neki drugi program EU-a?

Finansijska potpora unutar Programa LIFE nudi jedinstvenu mogućnost za:

→ financiranje konzervacijskih radova na prioritetnom staništu uz stopu sufinanciranja od 75 %

→ financiranje praćenja učinka konkretnih djelatnosti očuvanja

→ financiranje širenja informacija nastalih u tijeku projekta i objavljivanje njegovih učinaka

→ financiranje niza tehnika očuvanja – uključujući najbolje prakse, demonstraciju i pilot-projekt. Također uključuje provođenje projektnih akcija u okviru svih triju različitih kategorija.

2. Recite nam nešto više o pripremi projekta: Koji su bili glavni izazovi u pripremi vašeg projektnog prijedloga i kako ste ih riješili? Koliko vam je vremena trebalo za pripremu projektnog prijedloga? Koliko je ljudi radio u postupku pripreme i prijave?

Razvoj prijedloga projekta MoorLIFE 2020 trajao je 12 mjeseci, pri čemu je vrhunac radnog opterećenja bio u razdoblju od svibnja do listopada. Tim je izradio logički okvir, uz sudjelovanje partnerskih agencija, kako bismo definirali projekt i postavili ciljeve.

Glavni izazov u pripremi projekta bilo je pitanje opseg projekta i toga gdje će se radovi zapravo provoditi. To znači da je bilo teško ocijeniti gdje bi se trebale odvijati druge aktivnosti. Izgradnja kapaciteta u pripremnom razdoblju (u našem slučaju približno godinu dana) omogućila nam je da to jasnije definiramo.

U početku je na pripremi projektnog prijedloga sudjelovalo šesteročlani tim, uključujući voditelja projekta za izradu poñude. Svaki član tima imao je dodijeljene uloge i odgovornosti, uključujući konkret-

ne prijavne obrasce koje je trebalo popuniti, odgovornost za prijavne obrasce C, D i E, kao i procjenu troškova projekta.

3. Kako ste odabrali partnere i definirali ulogu partnera u pisanim projektnim prijedlogima?

Prijavu projekta obavila je uprava Nacionalnog parka Peak District (PDNPA), uz pomoć programskega tima Tresetišta za budućnost (MFFP) koji radi za PDNPA, u ime svih partnera programa Tresetišta za budućnost. (Dodatne informacije o partnerstvu i partnerima mogu se naći na adresi www.moorsforthefuture.org.uk.) Partnerstvo je osnovano 2002. godine i dobro je uhodano. Finansijska sredstva za izradu projekta dala je većina partnera MFFP-a, pri čemu je Agencija za zaštitu okoliša osigurala jednog člana osoblja kako bi pomogao u izradi.

Partneri projekta MoorLIFE2020 odabrali su na temelju njihove želje i sposobnosti da osiguraju finansijska sredstva za izvođenje radova ili njihove sposobnosti da budu izvođači nekih ili svih radova.

U ranijem projektu MoorLIFE finansijska sredstva osiguravale su privatne tvrtke i tijela javnih službi, a u programu MoorLIFE2020 dopunsko financiranje u potpunosti su pokrile vodoprivredne tvrtke. One surađuju s drugim organizacijama pa su tražile da se finansijska sredstva dodijele tim organizacijama kao „povezanim korisnicima“ koji bi izvodili radove na zemljištu pod njihovom upravom. Naš projekt ima tri sufinancijera i svi su privatne vodoprivredne tvrtke (United Utilities, Severn Trent Water i Yorkshire Water). One osiguravaju sredstva kroz svoje kapitalne i operativne troškove, pretežno kroz obveze koje imaju u postizanju ishoda iz Okvirne direktive o vodama (posebno iz smjernica o Zaštićenim područjima vode za piće).

Imamo i tri partnera. Dvije su organizacije za očuvanje i gospodarenje zemljištem (RSPB i Nacionalna zaklada), a jedna preprocjenu projekta, posebno pomoću povratnih informacija o prijavnim obrascima B i C, biltene i savjetodavnu podrš-

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

je tvrtka za ruralnu regeneraciju (Pennine Prospects). U Ujedinjenom Kraljevstvu relevantne regulatorne agencije su savjetodavno stručno tijelo Natural England i Agencija za zaštitu okoliša.

4. Možete li opisati dionike i ciljane skupine relevantne za ovaj projekt?

Imamo veoma širok spektar dionika i ciljanih skupina. Različite akcije usmjerene su na različite skupine ljudi. Pokušavamo se usredotočiti na to kako isporučiti višestruke koristi izvođenjem istih ili veoma sličnih radova, s obzirom na ishode koje žele omogućiti različiti dionici. Naše primarne dioničke i ciljane skupine su sljedeće:

vlasnici i upravitelji zemljišta na kojima se izvode kapitalni radovi (korporativni vlasnici zemljišta, privatni vlasnici zemljišta, poljoprivredni zakupci zemljišta, zakupci lovišta, vlasnici i upravitelji zemljišta na kojima bismo htjeli utjecati na buduće upravljanje kako bismo potaknuli održivije upravljanje zemljištem, organizacije za reprezentaciju koje će surađivati s navedenim ljudima, korisnici staništa gorskog tresetnog creta posebno s obzirom na njihov utjecaj na stanište, šira javnost – posebno oni koji imaju koristi od usluga ekosustava koje pružaju posebna područja očuvanja, obližnje akademске institucije, kreatori i provoditelji politike na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te druge organizacije kojima možemo pomoći da osmisle ili provedu projekte poput naših).

5. Jeste li kontaktirali sa svojom Nacionalnom kontaktom točkom za Program LIFE tijekom postupka prijave?

Tijekom postupka prijave naša Nacionalna kontakt točka za Program LIFE pružila je sljedeće usluge:

Preprocjenu projekta, posebno pomoću povratnih informacija o prijavnim obrascima B i C, biltene i savjetodavnu podrš-

ku u podnošenju prijave internetskim alatom eProposal, webinarima i radionicama o temama kao što su financije, postupak prijave i informativni događaji.

6. Što vam Program LIFE znači u uobičajenom, svakodnevnom poslovanju? Koji su glavni izazovi u provedbi LIFE projekta?

Zbog veoma raznolikog karaktera organizacija diljem Europske unije koje su korisnici finansijske potpore Programa LIFE, postupak je razmjerno visoko birokratiziran kako bi se osiguralo da se finansijska sredstva primjereno upotrebljavaju. Od ključne je važnosti da se njegove različite razine razumiju od samog početka jer mogu proteći godine prije nego što neki propust u pridržavanju ispravnih procedura dođe na vidjelo, a tada možda nećete moći ostvariti potraživanje značajnih sredstava. Vjerojatno ćete morati reorganizirati svoje administrativne sustave kako bi se uklopili u zahtjeve Programa LIFE.

7. Koje su glavne prednosti ili "dobre strane" LIFE projekta?

Program LIFE je sjajan jer omogućuje provođenje veoma složenog niza aktivnosti koje je teško financirati iz nekog drugog izvora. Konkretno, omogućuje provođenje komunikacijskih i aktivnosti praćenja, dok se mnogi kapitalni radovi mogu financirati i iz drugih izvora.

Postoji golem spektar organizacija koje nude različite vrste projekata, a Program LIFE veoma povoljno gleda na suradnju s njima. Morat ćete se potruditi da ih prepozname i kontaktirate, ali LIFE će vam u tome pružiti značajnu podršku.

8. Što biste istaknuli kao najvažniji ili najpozitivniji ishod vašeg LIFE projekta?

Premda je provedba projekta ML2020 još uvek u ranoj fazi, njegov opseg vrlo je značajan jer razgovaramo s mnogim vla-

nicima i upraviteljima zemljišta u posebnom području očuvanja tresetišta južnog Peninskog gorja (koje pokriva približno 60 000 hektara). Planiramo i ambiciozan program uključivanja javnosti. Ako uspijemo ostvariti komunikacijske ciljeve, kao što se nadamo, te će akcije dovesti do boljeg razumijevanja važnosti gorskog tresetnog creta i smanjivanja opasnosti od šumskih požara.

9. Uključuje li vaš projekt otvaranje novih radnih mesta i na koji način?

Projektom MoorLIFE 2020 otvorena su nova radna mjesta u partnerskom programu Tresetišta za budućnost i u upravi Nacionalnog parka Peak District. Kao djelatnici tijela lokalne uprave ulazimo pod pravilo o uvećanju doprinosa za 2 % za javne službenike. Međutim, djelatnici se zapošljavaju ili posebno za rad na projektu na fiksni rok ili se raspodjeljuju za rad na projektu na određeno vremensko razdoblje / broj sati. Pojedinosti o tome sadržane su u njihovim ugovorima o radu i zato se mogu nadzirati u skladu s propisima Programa LIFE.

10. Kakav biste savjet dali potencijalnim predlagateljima projekata u okviru Programa LIFE?

Da pročitaju smjernice za prijavitelje u okviru Programa LIFE od korica do korica, a zatim ih ponovno pročitaju! Zajedno s Dodatkom X (finansijske i administrativne smjernice).

→ Upotrijebite metodologiju projektnog planiranja, na primjer logički okvir i pazite da isporučujete ono što je potrebno Programu LIFE umjesto da se usredotočujete na to što vi želite isporučiti. To je od ključne važnosti i lakše je nego što zvuči. Vodite se time što LIFE želi i kako to možete postići umjesto time kako možete prilagoditi LIFE da odgovara onome što vi želite, jer ne možete.

→ U vrlo ranoj fazi okupite tim ljudi koji će napisati projektni prijedlog i ispla-

nirati projekt kako bi definirali potrebe za projekt, koji su njegovi ciljevi i kto su dionici.

→ Za projekte koji uključuju povezane korisnike, rasprave o ulozi korisnika, njihovom finansijskom doprinisu i sadržaju partnerskog ugovora trebalo bi provesti što je ranije moguće.

→ Računajte na to da će se online prijava eProposal jako usporiti kako se bude približavati roku za predaju prijedloga. To vam može upropastiti predaju pa pokušajte dovršiti prijedlog puno prije datuma za predaju.

→ Revidirajte očekivane vremenske rokove i potreban rad za dovršetak revizionskih faza (u našem slučaju od svibnja do rujna).

→ Upotrijebite radnje A (pripremne radnje) da biste dovršili ono što želite učiniti; nemojte pokušavati sve pripremiti za početak rada 1. dana projekta jer ćete krenuti sa zakašnjnjem.

11. Da možete krenuti ispočetka, što biste učinili drukčje?

Ovo je naš drugi uspješni projekt u okviru Programa LIFE i premda naša prijava možda nije bila savršena, ne bismo puno toga učinili drukčje.

Započnite unos podataka u eProposal na vrijeme, ne ostavljajte sve za posljednjih par dana.

Vlasništvo fotografije projekt LIVE DRAVA

Trajanje projekta

1. 9. 2012.
-
31. 12. 2017.

Ukupna vrijednost
4.409.483.00 €

EU sufinanciranje
2.188.741.00 €

Sudionici:
Korisnik koordinator:
DOPPS - BirdLife Slovenia

Partneri:
Dravske elektrarne Maribor d.o.o.
DRAVA
Vodnogospodarsko podjetje Ptuj, d.d.
Mestna občina Ptuj (Urban Municipality of Ptuj)

VGB Maribor d.o.o.
Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation)

Internetska stranica:
www.livedrava.ptice.si

LIVE DRAVA

Riparian Ecosystem Restoration of the Lower Drava River in Slovenia
LIFET1 NAT/SI/000882

Gotovo cijelo projektno područje nalazi se u nizini zvanoj Dravska ravan u sjeveroistočnoj Sloveniji. Rijeka Drava proglašena je područjem ekološke mreže Natura 2000 i dom je osam vrsta staništa te više od 10 zaštićenih životinjskih vrsta navedenih u Dodatku 1. i 2. Direktive o staništima.

Ipak, stanje prirodnih staništa i vrsta koje o njima ovise već se desetljećima pogoršava. Glavni razlog tome bila je izgradnja hidrocentrala u šezdesetim i sedamdesetim godinama dvadesetog stoljeća, što je izazvalo goleme promjene u prirodnoj dinamici rijeke. Zajedno s pritiskom izazvanim ljudskim djelovanjem, nekontroliranim rekreacijskim aktivnostima, zimskim lovom i većim javnim pristupom najočitljivijim područjima, to je dovelo do široko rasprostranjenog opadanja broja, pa čak i regionalnog izumiranja ptičjih populacija povezanih s riječnim staništima.

Ciljevi projekta:

Cilj je projekta očuvati i proširiti populacije vrsta ptica navedene u Dodatku 1. Direktive o pticama (ptice tipične za područja uz nizinske rijeke) i vrste navedene u Dodatku 2. Direktive o staništima (ribe i kukci) upravljanjem aluvijalnim šumskim staništima (Dodatak 1, Direktiva o staništima) duž nizinskog dijela Drave u Sloveniji.

Unaprijediti suradnju između najvažnijih dionika duž rijeke i obavijestiti javnost o prirodnoj vrijednosti tih područja mreže Natura 2000 te o važnosti njihova očuvanja.

Posebni ciljevi uključuju sljedeće:

- preobrazba 61 ha nekadašnjih bazena otpadne vode u poluprirodne močvare kao odmorište za ptice selice (Ormoške lagune)

- upravljanje staništem različitih šumskih sastojina radi poboljšanja stanja približno 15 ha aluvijalnih šuma
- uspostava sustava za ispašu
- uklanjanje nezakonito izgrađenih platformi za ribolov i lov
- stvaranje novog umjetnog otoka za gniađenje
- otvaranje i obnova triju bočnih rukavaca Drave (ukupna duljina 1.5 km)
- priprema riječnih obala za omogućavanje gniađenja vodomara (*Alcedo atthis*) i bregunica (*Riparia riparia*)
- upravljanje šljunčanim obalamama
- smanjenje čovjekova ometanja.

Očekivani rezultati projekta:

- porast populacije (i uspješnog gniađenja) kulika sljepčića (*Charadrius dubius*; porast od 50 %), bregunice (porast od 50 – 100 %), male prutke (*Actitis hypoleucus*; porast od 15 %), vodomara i orla štekavca (*Haliaeetus albicilla*) (porast od 30 %)
  - naseljavanje novih lokacija i porast populacije mirišljavog samotara (*Osmotriderma eremita*), dvoprugastog kozaka (*Graphoderus bilineatus*), crnke (*Umbra krameri*) i bolena (*Aspius aspius*)
  - poboljšanje kvalitete staništa na 15 ha prioritetnog područja aluvijalnih šuma
  - povećanje uzgojne populacije najvažnijih projekta
- Izvor:** http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=4309

vrsta, na primjer crvenokljune čigre (*Sturna hirundo*)

- obnova 10 000 – 15 000 primjeraka zimovalica (na primjer guščeg legla). Na taj će način područje posebne zaštite – SPA SI5000011 Drava – zadovoljiti kriterije IBA/SPA A4iii, B1v i C4 (najmanje 20 000 vodenih ptica na redovnoj osnovi)
- naseljavanje područja s nekoliko novih vrsta ptica uključenih u Dodatak 1. Direktive o pticama
- deseterostruki porast uzgojne populacije vrste koja se na globalnoj razini nalazi blizu ugroženosti, patke njorke (*Aythya nyroca*)
- trajno proglašenje prirodnog rezervata za očuvanje ciljanih vrsta vodenih ptica; rezervat će moći ponuditi raznolike usluge visoke kvalitete, dok će krajobrazni park naglasiti vrijednost jednog od najočuvanijih dijelova priobalnog krajolika duž rijeke Drave uz promicanje takvog gospodarenja zemljištem i aktivnosti koje su povoljne za očuvanje prirode.

Izvor: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=4309

→ U nastavku pročitajte upitnik s Damijanom Denacem, voditeljem projekta o pripremi i provedbi projekta

Damjan Denac
Društvo za promatranje i proučavanje ptica - DOPPS BirdLife

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Zašto ste odabrali Program LIFE, a ne neki drugi program EU-a?

Odabrali smo Program LIFE jer je to jedini mehanizam koji financira konkretnе akcije većeg opsega za očuvanje prirode na područjima Natura 2000. DOPPS-BirdLife Slovenija nevladina je organizacija za očuvanje prirode koja se usredotočuje na veoma konkretni rad na očuvanju, na primjer povećanjem populacija ugroženih vrsta. Zaključili smo da je Program LIFE najpogodniji za ostvarenje naših ambicija. Dajemo prednost programima u kojima se značajan dio finansijskih sredstava (npr. 75 %) odvaja za „stvarno očuvanje“, jer samo to može promijeniti situaciju u prirodi i imati dugotrajne učinke.

2. Recite nam nešto više o pripremi projekta: Koji su bili glavni izazovi u pripremi vašeg projektnog prijedloga i kako ste ih riješili? Koliko vam je vremena trebalo za pripremu projektnog prijedloga? Koliko je ljudi radilo u postupku pripreme i prijave?

Ima razlike od prijave do prijave. Do sada smo uspješno prijavili 4 projekta u Programu LIFE i izazovi su svaki put bili drukčiji. Međutim, najčešći i najveći izazov uvijek je bio pronaći sufinciranje, što je osobito teško za nevladine organizacije, jer mi moramo pronaći izravno i stvarno sufinciranje iz privatnog sektora. To je danas postalo gotovo nemoguće. Problem smo riješili putem naše dugogodišnje mreže suradnika i referenca koje imamo u državi. Državno sufinciranje veoma je važno. U godini kada je državno sufinciranje iznosilo 0 % iz Slovenije nije podnesena ni jedna prijava za Program LIFE – Priroda. To dovoljno govori.

Za pripremu prijave trebalo nam je približno 3 mjeseca. No, ključno je imati jasnou ideju i sva rješenja od samog početka. Tako da nije riječ samo o tih 3 mjeseca ispunjavanja prijave i pisanja prijedloga, nego o mnogo više vremena. Mogu proći godine dok ne pripremite mrežu i vlastite kapacitete da biste bili spremni provesti

tako velik i složen projekt. U posljednjoj fazi radile su 3 osobe, ali u pripremnoj fazi bio je uključen tim od 6 do 8 ljudi.

3. Kako ste odabrali partnere i definirali ulogu partnera u pisaju projektu prijedloga?

Uloga svakog mogućeg partnera na prvom je mjestu – znanje i iskustvo organizacije. Naravno, mora postojati i visok stupanj povjerenja i određena sklonost. Partneri su odgovorni za pojedinačne akcije i trebali bi jasno pokazati da raspolažu kapacitetima za njihovo provođenje. Nikada ne uključujemo partnerne koji se ne uklapaju u te kriterije. U svakom većem projektu ima problema i partneri bi trebali konstruktivno pridonositi njihovu rješavanju. Kad se pojave problemi, otkrijete tko je pravi partner.

4. Možete li opisati dionike i ciljane skupine relevantne za ovaj projekt?

Najvažniji dionici su vodoprivredne tvrtke, inženjeri hidrotehničke i tijela javne uprave koja se bave vodama. Naš je cilj unaprijediti upravljanje vodom tako da protupoplavne mjere ne štete prirodi nego istodobno ispunje i ciljeve zaštite prirode i zaštite od poplava. U slučaju Drave uspjeli smo to postići i željni bismo proširiti to znanje i iskustvo i na druge rijeke u Sloveniji, kao i na druge države, jer priroda ne mari za političke grane. Ciljana publika jest: šira javnost, volonteri, turisti, mladi (učenici, studenti), lokalne vlasti (općine), lokalni poljoprivrednici.

5. Jeste li kontaktirali sa svojom Nacionalnom kontakt točkom za Program LIFE tijekom postupka prijave?

Da, jesmo.

6. Što vam Program LIFE znači u uobičajenom, svakodnevnom poslovanju? Koji su glavni izazovi u provedbi LIFE projekta?

LIFE projekti predstavljaju značajan udio u proračunu naše organizacije. Zato su nam veoma važni. Glavni su izazovi

upravljanje projektom, kontroliranje finansija i pitanja novčanog toka. Novčani tok osobito je važan. Organizacija koja ne može upravljati novčanim tokom većih iznosa ne bi se trebala prijavljivati za projekte LIFE jer to može uništiti organizaciju. Na primjer – za dovršetak aktivnosti i u nekim posebnim razdobljima projekta morate sami kreditirati projekt, što znači da morate platiti sve, a povrat novca dobijete tek nakon određenog vremena. Iznosi mogu biti visoki i predstavljati od 20 do 50 % proračuna organizacije. U međuvremenu morate isplaćivati plaće, plaćati račune itd. Banke nerado daju zajmove posljednjih godina i troškovi zajma ne spadaju u prihvatljive troškove. Svaka bi organizacija trebala biti veoma oprezna s tim.

7. Koje su glavne prednosti ili "dobre strane" LIFE projekta?

Težište je na konkretnom radu. Program ima vrlo jasna pravila, smjernice i uvjete i imamo veoma pozitivno iskustvo s Europskom komisijom. Riječ je o veoma kvalitetnom programu u usporedbi s mnogim drugima. Mnogo toga može se učiniti s pomoću LIFE projekata – možete obnoviti i zaštiti prirodu, utjecati na politike, javno mišljenje, obrazovati. LIFE je snažan, napredan alat za postizanje takvih ciljeva. Postoji avansno plaćanje, iznosi su značajni pa bi i postignuti rezultati trebali biti značajni.

8. Što biste istaknuli kao najvažniji ili najpozitivniji ishod vašeg LIFE projekta?

Ističem 10 točaka: (1) Rijeka Drava prvi je slučaj u Sloveniji gdje su vodoprivredni radovi bili usklađeni s ciljevima očuvanja prirode. Rezultat plodne suradnje između inženjera hidrotehničke i aktivista za očuvanje prirode primjeri je dokument uključen u državni Nacrt upravljanja vodom (NUV), koji omogućuje dugoročne pozitivne utjecaje na vrste unutar ekološke mreže Natura 2000. (2) Napušteni bazeni za otpadnu vodu iz šećerane obnovljeni su i pretvoreni u kvalitetno

odmorište i gnjezdilište za vodene ptice. Uspostavljeno je upravljanje ispašom, i izdvojeno je 6.9 ha priobalne poplavljene šume za namjene trajnog očuvanja. (3) Nadomak smo proglašenju daju novih zaštićenih područja – jednog prirodnog rezervata i jednog parka prirode. (4) Kri-volov na Ormoškom jezeru zaustavljen je zakonskim sredstvima nakon više od 20 godina bezuspješnih pokušaja. Populacije vodenih ptica narasle su sa 70 000 (dugogodišnji maksimum) na 120 000 pri-mjeraka (nakon uklanjanja lovačkih čeka) – što je porast od 70 % u Natura 2000. Uspostavljena je veoma pozitivna surad-nja s hrvatskim organizacijama i vlasti-ma. (5) Izgrađena su dva otoka za gnijež-đenje na Ptujskom jezeru i poboljšano je upravljanje, što je dovelo do porasta po-pulacije obične čigre sa 70 na stabilnih 85 parova – porast od 20 % unutar mreže Natura 2000. Broj riječnih galebova po-rastao je sa 600 na 880 (35 %), a crnoglavi galebovi počeli su se gnijezdit u većem broju (porast s 2 na 13). (6) Tri otvorena bočna rukavca značajno su poboljšala uvjete za prikupljanje hrane za vodom-a-re i male prutke i omogućila novo stanište za riblje vrste bolena i gavčicu. (7) Prvi put je u Sloveniji uklonjen neki bočni nasip u svrhu obnove. Ta je akcija utrla put za moderne tehnike obnove koje uzi-maju u obzir prirodne procese. (8) Teh-nika upravljanja za održavanje šljunčanih sprudova poboljšana je i stvorene su važ-ne nove spoznaje. Na 5 probnih šljunča-nih sprudova populacija kulika sljepčića narasla je s 5 na 15 parova! (9) Projekt je omogućio povećanje populacije breguni-ca s 400 na stabilnih 800 uzgojnih paro-va (porast od 100 %). (10) Prvi put su u turističku ponudu Ptuja uključene prirodne vrijednosti. U Ptiju i Ormožu izgrađeni su sadržaji za posjetitelje koji pokazuju turistički i gospodarski potencijal mreže Natura 2000. Natura 2000 i njene pred-nosti temeljito su promovirane filmovi-ma, odnosima s javnošću, obrazovanjem mladih i umrežavanjima.

9. Uključuje li vaš projekt otvaranje novih radnih mjesta i na koji način?

Da, u našim projektima uvijek je uključen određen broj stalno zaposlenih ljudi, a po potrebi zapošljavamo i nove. Potrebne su posebne ili veće vještine nego obič-no. Za projekt LIVEDRAVA zaposlili smo 4 nova djelatnika.

10. Kakav biste savjet dali potencijalnim predlagateljima projekata u okviru Programa LIFE?

Nemojte misliti da ćete išta zaraditi od Programa LIFE ili pomoći njega. Ako imate jasnú ideju i snažnu volju da ne-što promijenite, te znanje o tome što treba učiniti, tada možete ostvariti svoja nastojanja Programom LIFE. Ako ni-ste sigurni što učiniti i „pokušavate pronaći probleme za vlastita rješenja“, izbjegavajte Program LIFE. Priprema pri-jave i sastavljanje projektnog tima zahtijeva previše rada da bi se gubilo vri-jeme. Pažljivo pročitajte upute Komisije i pridržavajte ih se, ali pokažite i da mi-slite vlastitom glavom.

11. Da možete krenuti ispočetka, što biste učinili drukčije?

Bio bih pažljiviji s odabirom partnera.

Za pripremu uspješnog projektnog prijedloga potreba je dobra ideja, ljudski resursi i dovoljno vremena za detaljnu razradu.

Ako imate jasnú ideju i snažnu volju da ne-što promijenite, te znanje o tome što treba učiniti, tada možete ostvariti svoja nastojanja putem Programa LIFE. Ako ni-ste sigurni što učiniti i „pokušavate pronaći probleme za vlastita rješenja“, izbjegavajte Program LIFE.

Izvor fotografije: shutterstock

Potpri Klimatske aktivnosti PRIMJERI USPJEŠNIH PROJEKATA

Mjerenje
emisija
stakleničkih
plinova iz tla

LIFE FoResMit

Recovery of degraded coniferous
Forests for environmental
sustainability Restoration and climate
change Mitigation
LIFE14 CCM/IT/000905

Ugljikov dioksid (CO_2), metan (CH_4) i dušikov oksid (N_2O) najznačajniji su staklenički plinovi koji svojim emisijama iz poljoprivrednih i šumskih tala doprinose globalnom zagrijavanju u udjelima od 60 %, 15 % i 5 %.

Trajanje projekta
1. 9. 2015.
–
31. 8. 2019.

Ukupna vrijednost
1.480.568,00 €

EU sufinanciranje
879.264,00 €

Sudionici:

Korisnik koordinator:
Research Centre for
Agrobiology and Pedology,
Italija

Partneri:

PROVIFI (Metropolitan City of
Florence), Italija
DUTH (Department of
Forestry and Management
of Environment and Natural
Resources, Democritus
University of Thrace), Grčka
DAMT (Decentralized
Administration of Macedonia
& Trace, Xanthi Forest
Directorate), Grčka

Internetska stranica:
ec.europa.eu/environment/life/
life-project/lifeforesmit.com

Dvije velike
komore za
mjerenje CO_2 ,
dvije male
komore za
mjerenje CO_2 ,
košara za
uzorkovanje
organske tvari
koja pada
na tlo

Šumski ekosustavi općenito djeluju kao neto ponor CO_2 i doprinose ublažavanju klimatskih promjena uklanjanjem atmosferskog CO_2 i njegovim pohranjivanjem u raznim spremnicima ugljika (npr. biomasa, tlo, mrtva organska tvar, listinac). Što više, šume predstavljaju važan rezervoar ugljika jer pohranjuju približno dvaput veću količinu od one prisutne u atmosferi. Sposobnost ekosustava da pohrani ugljik ovisi o ravnoteži između neto primarne produktivnosti (NPP) i heterotrofne respiracije. Funkcionira li određeni ekosustav kao ponor ili izvor emisija stakleničkih plinova, može se s vremenom promjeniti, ovisno o njegovoj osjetljivosti na klimatske promjene i druge stresove i poremećaje.

Krčenje i degradacija šuma znatno doprinose globalnim emisijama stakleničkih plinova, stoga adekvatnim upravljanjem šumama može se značajno doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena. Da bi se obrnuo smjer trenutačne degradacije šuma, postoji potreba za inovativnim planom upravljanja koji treba podupirati i promicati sve funkcije prigradskih šuma u kontekstu ublažavanja posljedica klimatskih promjena. Loša praksa uzrokuje smanjenje kvalitete dobara i usluga koje šuma pruža, povećava opasnost od požara te u konačnici dovodi u pitanje njezinu turističko-rekreativnu funkciju.

Ciljevi projekta:

Cilj projekta LIFE FoResMit jest definirati smjernice za uzgoj i obnovu degradiranih prigradskih crnogoričnih šuma s autohtonim širokolisnim zimzelenim vrstama u Italiji i Grčkoj, kako bi se poboljšala eko-loška stabilnost i potencijal za ublažavanje posljedica klimatskih promjena.

Kroz projekt prikupit će se podaci o vegetacijskoj strukturi, prirastu biomase, akumulaciji ugljika u svim relevantnim dijelovima vegetacije i tla kao i emisijama CO_2 i drugih stakleničkih plinova te definirati postupci za poboljšanje upravljanja tim šumama.

Očekivani rezultati projekta:

→ kvantificiranje indikatora za ublažavanje posljedica klimatskih promjena:
smanjenje/sprječavanje emisija
sekretracija/povećanje apsorpcije
ugljika
zamjena fosilnih goriva s biomasom za proizvodnju energije

→ povećanje neto primarne proizvodnje šumskog ekosustava za 40 do 60% uklanjanjem stabala koja ne rastu ili su mrtva te povećanje stope rasta preostale vegetacije
→ stabilizacija emisija stakleničkih

plinova s tendencijom ka smanjenju,
smanjenje postojeće biomase
uslijed sječe bit će amortizirano
kogeneracijom energije iz drvene mase
kao zamjene za fosilna goriva

→ smanjena vjerojatnost za nastanak
požara i njihova intenziteta zbog
smanjene gustoće šume i uklanjanja
drvnih ostataka

→ smjernice za uzgoj i obnovu
degradiranih crnogoričnih šuma. Time
će se unaprijediti znanje za učinkovitije
upravljanje šumama i ispunjavanje
klimatskih ciljeva Europske unije.

Izvori: [ec.europa.eu/environment/life/
project/lifeforesmit.com](http://ec.europa.eu/environment/life/project/lifeforesmit.com)

→ U nastavku pročitajte
uputnik s Alessandrom
Lagomarsino, Research
Centre for Agrobiology
and Pedology, o pripremi i
provedbi projekta

Alessandra Lagomarsino
Research Centre for
Agrobiology and Pedology

Iskustva korisnika u pripremi i provedbi projekta

1. Zašto ste odabrali Program LIFE, a ne neki drugi program Europske unije?

Program LIFE smo odabrali jer je najpogodniji za naš projekt FoResMit koji ima jasan pokazni karakter i direktnu primjenu na terenu. Također primjenjuje nove metode dobivene znanstvenim istraživanjima, što mu daje i jasan inovativni karakter koji je značajan za projekte finansirane iz Programa LIFE.

2. Recite nam nešto više o pripremi projekta: Koji su bili glavni izazovi u pripremi vašeg projektnog prijedloga i kako ste ih riješili? Koliko je trajala priprema projekta? Koliko je ljudi u njoj sudjelovalo?

Nakon što je osmišljena projektna ideja, izrada projektnog prijedloga trajala je tri mjeseca. Glavni izazovi bili su detaljno planiranje troškova i trajanja aktivnosti, kao i zahtjevne administrativne procedure. U izradi projektnog prijedloga marljivo je sudjelovalo troje djelatnika koji su imali dodatnu pomoć u određenim dijelovima prijave.

3. Objasnite nam kako ste odabrali projektnе partnerе i u kojoj mjeri su bili uključeni u pisanje projektnog prijedloga?

Projekt uključuje tri pridružena korisnika, odnosno tri partnera na projektu, od kojih dvoje, PROVIFI i DAMT, sudjeluju samo u provedbi projekta kao administrativne jedinice nadležne za područje provedbe projekta. DUTH i koordinator projekta CREA institucije su zadužene za sva znanstvena pitanja i razradu metode. Grčki partneri, DUTH i DAMT, odabrani su kao nadležna tijela za upravljanje šumama na području sa sličnim tipom vegetacije.

4. Jeste li imali kakvih dodatnih poteškoća i što biste preporučili neiskusnjim voditeljima projekata u kontekstu suradnje s drugim državama članicama Europske unije?

Svakako preporučamo da pri pripremi projektnog prijedloga pripazite na razlike u

administrativnim procedurama i planirate dovoljno vremena za njihovu provedbu. Razlike u nacionalnim pravilima otežavaju pripremu projektnog prijedloga te bi u ovom dijelu trebalo konzultirati projektne partnera iz dotične države.

5. Jeste li tražili savjet od Nacionalne kontakt točke za Program LIFE u svojoj državi tijekom postupka prijave? Ako jeste, kakav ste savjet dobili?

Nacionalnoj kontakt točki za Program LIFE obratili smo se u više navrata vezano uz uvjete natječaja i bili su od velike pomoći.

6. Kako Program LIFE utječe na vaše uobičajeno, svakodnevno poslovanje? Koji su glavni izazovi u provedbi LIFE projekta?

Koordinacija je, dakako, iznimno zahtjevan posao koji podrazumijeva svakodnevni angažman. Najvažnija je dobra organizacija rada i učinkovit i kvalificiran tim djelatnika. Glavni izazovi u provedbi našeg projekta bili su vezani uz administrativna pitanja. Dugotrajno ishođenje internih odobrenja i provođenje internih postupaka uzrokovalo je kašnjenje u provođenju projektnih aktivnosti. Na početku je i pokretanje suradnje između različitih sektora, kao što su znanost, javna uprava, političko vodstvo i privatne tvrtke, bilo otežano, što smo s vremenom uspješno riješili.

7. Koje su prema vašem mišljenju glavne prednosti provedbe LIFE projekta?

Pri provođenju LIFE projekta velika prednost je suradnja s kolegama iz tima, umrežavanje i kontaktiranje s drugim znanstvenicima i stručnjacima.

8. Što biste istaknuli kao najvažniji ili najpozitivniji očekivani ishod vašeg LIFE projekta?

Zadovoljni smo jer ćemo do kraja projekta imati već vidljive promjene u degradiranoj šumi s pozitivnim učinkom na klimatske promjene. Najvažniji pozitivni rezultat projekta je izrada smjernica proizašlih iz našeg iskustva koje će se moći koristiti u drugim sličnim ekosustavima.

Ako na projektu sudjeluju partneri iz više zemalja pripazite na razlike u administrativnim procedurama i planirajte dovoljno vremena za njihovu provedbu.

Pažljivo planirajte vrijeme potrebno za provođenje aktivnosti, pogotovo na početku projekta kada raspisivanje natječaja i zapošljavanje novog osoblja može potrajati i do nekoliko mjeseci.

9. Uključuje li vaš projekt otvaranje novih radnih mjesta i na koji način?

Ne izravno, osim u slučaju provođenja sličnog projekta na drugom području.

10. Koji savjet biste dali potencijalnim LIFE prijaviteljima?

Budućim LIFE prijaviteljima bismo prvenstveno savjetovali da na vrijeme krenu s pripremom projektnog prijedloga i završnu verziju predaju nekoliko dana prije roka. Također, da pažljivo planiraju vrijeme potrebno za provođenje aktivnosti, pogotovo na početku projekta kada se raspisivanje natječaja i zapošljavanje novog osoblja može protegnuti i do nekoliko mjeseci.

11. Da možete krenuti ispočetka, što biste učinili drukčije?

Da ponovno prijavljujemo LIFE FoResMit, uračunali bismo više vremena za pripreme i provedbene aktivnosti te za koordinatora korisnika veće troškove osoblja i aktivnosti širenja informacija.

Izvor fotografije: shutterstock

LIFE+ ORGANIKO

Revamping organic farming and its products in the context of climate change mitigation strategies
LIFE14 CCM/CY/000990

Cipar je usvojio EU politiku klimatskih promjena i u procesu je provođenja mjera za njezino ostvarenje. Projektom LIFE+ ORGANIKO prikupit će se informacije o utjecaju različitih poljoprivrednih praksi na klimatske promjene te dati temelj za njihovo smanjenje.

Ciljevi projekta:

- izraditi strateški nacionalni plan za ublažavanje klimatskih promjena u poljoprivredi kroz unapređenje organskog uzgoja i njegovih proizvoda na ciparskom tržištu
- Definirati pokazatelle za učinkovitu usporedbu organske i konvencionalne poljoprivrede
- uspostaviti sustav monitoringa
- dokazati komparativne prednosti odranjenih organskih proizvoda u smanjenju količina koncentracija organofosfatnih pesticida kod djece
- prilagoditi protokole organskog uzgoja za značajne ciparske proizvode (npr. jabuke i ječam) karakteristikama lokalnih farmi
- organizirati učinkovit prijenos projektnih rezultata znanstvenoj zajednici, dionicima i široj javnosti na Cipru i u Italiji
- procijeniti stanje sektora organskog uzgoja na Cipru prije i tijekom proved-

be projekta.

Očekivani rezultati projekta:

- predstavljen strateški nacionalni plan ublažavanja klimatskih promjena ključnim dionicima
- prosječno smanjenje emisija N₂O za 5 %
- prosječno smanjenje emisija CO₂ za 5 %
- povećanje površine zemljišta s praksom organskog uzgoja za 2.5 %
- značajno smanjenje koncentracije pesticida u urinu djece koja konzumiraju organske proizvode u odnosu na onu koja konzumiraju konvencionalnu hranu
- povećanje potrošnje organskih proizvoda na Cipru za 6 %
- prosječni porast organskih proizvoda na ciparskom tržištu za 1 %
- korištenje rezultata istraživanja utjecaja na zdravlje djece za provođenje istraživanja na razini cijele Europske unije
- postupno povećanje broja radnih mješta u organskoj poljoprivredi.

Izvor: ec.europa.eu/environment/life/project;organikolife.com

U nastavku pročitajte upitnik s Konstantinosom Markisom, Cyprus International Institute for Environmental and Public Health, o pripremi i provedbi projekta

Konstantinos Markis
Cyprus International Institute for Environmental and Public Health

1. Zašto ste odabrali Program LIFE, a ne neki drugi program Europske unije?

LIFE projekt + ORGANIKO zbog svog jasnog pokaznog karaktera nije se mogao prijaviti ni na jedan drugi program osim Programa LIFE.

2. Recite nam nešto više o pripremi projekta: Koji su bili glavni izazovi u pripremi vašeg projektnog prijedloga i kako ste ih riješili? Koliko je trajala priprema projekta? Koliko je ljudi u njoj sudjelovalo?

Za izradu projektnog prijedloga trebalo nam je više od šest mjeseci svakodnevnog rada jer se projekt bazira na suradnji dviju država. Uspjeli smo našu državu povezati s Italijom koja je vrlo jaka u organskoj proizvodnji. U pisanim prijedloga pomogle su 4 osobe.

3. Objasnite nam kako ste odabrali projektnie partneri i koliko su oni i u kojoj mjeri bili uključeni u pisanje projektnog prijedloga?

Projektni partneri su u manjoj mjeri sudjelovali na izradi projektnog prijedloga, a odabrali smo ih zbog njihova iskustva i značaja na području organske poljoprivrede.

5. Jeste li tražili savjet od Nacionalne kontakt točke za Program LIFE u svojoj državi tijekom postupka prijave? Ako jeste, kakav ste savjet dobili?

Jesmo, Nacionalnu kontakt točku kontaktirali smo u više navrata tijekom pripreme projektnog prijedloga radi pojašnjenja prihvatljivih troškova.

6. Kako Program LIFE utječe na vaše uobičajeno, svakodnevno poslovanje? Koji su glavni izazovi u provedbi LIFE projekta?

Mi smo u potpunosti posvećeni provedbi LIFE projekta te gotovo svaki dan radimo na njemu. Vrlo su nam važni rezultati kao što je učinak organske prehrane na zdravlje i organske poljoprivredne prakse na klimatske promjene.

7. Koje su prema vašem mišljenju glavne prednosti ili „dobre strane“ provedbe LIFE projekta?

Velika prednost provođenja LIFE projekta je što kroz komunikaciju i suradnju s glavnim dionicima i lokalnim vlastima dobivate priliku ostvariti veću prepoznatljivost u široj zajednici, što je inače vrlo rijetko za znanstvenu zajednicu.

7. Koje su prema vašem mišljenju glavne prednosti ili „dobre strane“ provedbe LIFE projekta?

Veća vidljivost našeg znanstveno-istraživačkog tima.

9. Uključuje li vaš projekt otvaranje novih radnih mesta i na koji način?

Vidjet ćemo.

10. Koji savjet biste dali potencijalnim LIFE prijaviteljima?

Probajte prijaviti projekt na Program LIFE. U konačnici se isplati.

11. Da možete krenuti ispočetka, što biste učinili drukčije?

Ne bismo čekali posljednji trenutak za predaju projektnog prijedloga.

Program LIFE prilika je za veću vidljivost Vašeg rada i povezivanje s različitim dionicima.

Više informacija o Programu LIFE

Internetska stranica Programa LIFE:

<http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

Internetska stranica LIFE program Hrvatska:

<https://lifeprogramhrvatska.hr>

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo zaštite
okoliša i energetike